

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΡΑΚΗΣ

DEMOCRITUS
UNIVERSITY
OF THRACE

Συνή Συνομιλία Βασικής Αγωγής & Αθλητισμού, ΤΣΒΑΑ
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Αθλητικός Τουρισμός
Οργάνωση Δρωμένων, Χορός

2^ο Συνέδριο Αθλητικού Τουρισμού, Χορού και Αναψυχής (ΑΤΟΧΑ)

- Χορός & Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις
- Αθλητικός Τουρισμός & Αναψυχή το 2021

12 & 13 Φεβρουαρίου 2021
Διαδικτυακά

Πρακτικά Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού
2ος Τόμος Πρακτικών
Σύντομες Δημοσιεύσεις
ISSN 2585-2884

Περιεχόμενα

ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ	3
ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥ	5
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ	6
Ο ΧΟΡΟΣ ΣΤΑ ΑΛΩΝΙΑ ΩΣ ΜΕΣΟ (ΑΝΑ)ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΜΦΥΛΩΝ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΩΝ	7
ΜΠΟΥΝΑ, Α.....	7
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΧΟΡΟΣ ΚΑΙ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΟΜΠΗΣ «ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΜΑΣ»	12
ΤΟΛΗ Α., ΜΑΝΟΥ Κ., ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ Χ.....	12
Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ «ΕΜΕΙΣ» ΩΣ ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΕ ΤΟΥΣ «ΑΛΛΟΥΣ». Ο ΧΟΡΟΣ ΖΩΝΑΡΑΔΙΚΟΣ ΣΤΟΥΣ ΑΡΒΑΝΙΤΕΣ ΤΟΥ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΒΡΟΥ.....	17
ΦΙΛΙΠΠΙΔΟΥ, Ε. & ΚΟΥΤΣΟΥΜΠΑ, Μ.	17
Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΧΟΡΟΥ ΣΤΗΝ ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΕ ΟΜΑΔΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ.....	22
ΔΑΡΓΙΝΙΔΟΥ Λ., ΓΕΝΤΗ Μ., ΓΟΥΛΙΜΑΡΗΣ Δ.....	22
ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΕΦΗΒΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΧΟΡΟΥ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥΣ.....	28
ΔΑΡΓΙΝΙΔΟΥ Λ., ΓΕΝΤΗ Μ., ΓΟΥΛΙΜΑΡΗΣ Δ.....	28
DEVELOPMENT OF THE DANCE MOTIVATION INVENTORY (DMI): ΕΛΕΓΧΟΣ ΔΟΜΙΚΗΣ ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΟΡΕΥΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	33
ΚΟΥΛΤΖΗ Α., ΦΙΛΙΠΠΟΥ Φ., ΡΟΚΚΑ ΣΤ., ΓΟΥΛΙΜΑΡΗΣ Δ., ΡΟΚΚΑ ΣΤ. ΒΑΡΣΑΜΗ Δ.....	33
Η ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΙΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΕΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ	38
ΜΟΥΣΟΥΡΑΚΗ Μ., ΓΟΥΛΙΜΑΡΗΣ Δ., ΑΛΜΠΑΝΙΔΗΣ Ε., ΦΙΛΙΠΠΟΥ, Φ.	38
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΗ ΨΥΧΙΚΗ ΕΥΕΞΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΚΟΡΟΝΟΪΟΥ COVID-19	44
ΜΠΡΕΧΑ, Μ., ΜΑΤΣΟΥΚΑ, Ο., ΤΟΥΜΠΑΛΙΔΟΥ Α.....	44
ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΑΜΑΡΙΑΣ	49
ΜΠΟΥΖΙΟΥ, Χ., ΚΩΣΤΑ, Γ., ΖΗΣΗ Β., ΚΟΥΘΟΥΡΗΣ, Χ.....	49
ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΗΣ ISC SPAIN ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΡΑΣΕΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΑΙΔΙΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΑΝΑΨΥΧΗΣ.....	54
ΒΑΛΛΙΑΝΑΤΟΥ, Β., ΥΦΑΝΤΙΔΟΥ, Γ., ΑΥΛΩΝΙΤΗ, Α., ΚΟΜΟΥΤΟΣ, Ν.....	54

ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ

Πρόεδρος Οργανωτικής Επιτροπής

Γουλιμάρης Δημήτριος, Αναπληρωτής Καθηγητής Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Μέλη Οργανωτικής Επιτροπής

Αλμπανίδης Ευάγγελος, Καθηγητής Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Αντωνίου Παναγιώτης, Καθηγητής Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Αστραπέλλος Κωνσταντίνος, Διδάσκων Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Δούδα Ελένη, Κοσμήτορας, Καθηγήτρια Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Κώστα Γεώργιος, Καθηγητής Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Ματσούκα Ουρανία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Μπούνα Ανδρομάχη, Διδάκτωρ Κοινωνιολογίας Παν/μιο Ιωαννίνων

Μπρέχα Μάρθα, Μεταπτυχιακή φοιτήτρια, Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Τριγώνης Ιωάννης, Μέλος ΕΕΠ, Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Τσίτσαρη Ευστρατία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Υφαντίδου Γεωργία, Επίκουρη Καθηγήτρια Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Φιλίππου Φίλιππος, Αναπληρωτής Καθηγητής Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Επιστημονική Επιτροπή

Αλμπανίδης Ευάγγελος, Καθηγητής Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Αντωνίου Παναγιώτης, Καθηγητής Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Γουλιμάρης Δημήτριος, Αναπληρωτής Καθηγητής Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Δέρρη Βασιλική, Καθηγήτρια Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Δούδα Ελένη, Κοσμήτορας, Καθηγήτρια Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Κουτσούμπα Μαρία, Καθηγήτρια Σ.Ε.Φ.Α.Α. Ε.Κ.Π.Α.

Κώστα Γεώργιος, Καθηγητής Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Λάιος Αθανάσιος, Καθηγητής Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Ματσούκα Ουρανία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Μάργαρη Ζωή, Εντεταλμένη Ερευνήτρια Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας -

Ακαδημία Αθηνών

Μπάτσιου Σοφία, Επίκουρη Καθηγήτρια Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Μπεμπέτσος Ευάγγελος, Καθηγητής Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Πίτση Αθηνά, Διδακτικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό ΠΔ 407, Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Ρόκκα Στυλιανή, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Τριγώνης Ιωάννης, Μέλος ΕΕΠ, Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Τσίτσκαρη Ευστρατία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Υφαντίδου Γεωργία, Επίκουρη Καθηγήτρια Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Φιλίππου Φίλιππος, Αναπληρωτής Καθηγητής Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

Αγαπητοί φίλοι/ες,

η πραγματοποίηση του 2^{ου} Συνεδρίου Αθλητικού Τουρισμού, Χορού και Αναψυχής, που πραγματοποιήθηκε διαδικτυακά λόγω των ιδιαίτερων περιοριστικών συνθηκών που εφαρμόστηκαν για την αντιμετώπιση του COVID-19 εντάσσεται στις δράσεις του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών "Αθλητικός Τουρισμός, Οργάνωση Δρωμένων, Χορός" της Σ.Ε.Φ.Α.Α. του Δ.Π.Θ.

Η προσέγγιση του Χορού και Αθλητικού Τουρισμού ως δραστηριότητα αναψυχής αποτελεί το νήμα που συνδέει τα δυο γνωστικά αντικείμενα.

Σταθερός στόχος του συνεδρίου ήταν η παρουσίαση μελετών κυρίως των νέων ερευνητών, η ενημέρωση για τις τελευταίες επιστημονικές εξελίξεις και η ανάδειξη καλών πρακτικών και καινοτόμων εφαρμογών στα δυο γνωστικά πεδία.

Σε μια δύσκολη περίοδο λόγω των περιορισμών, κατά την οποία η διεξαγωγή των ερευνών συναντά απρόσμενες δυσκολίες αλλά και ευκαιρίες, στο συνέδριο παρουσιάστηκαν σαράντα οκτώ επιστημονικές εργασίες από σαράντα ερευνητές και πραγματοποιήθηκαν διαδικτυακά ένα σεμινάριο και μια στρογγυλή τράπεζα. Παράλληλα το παρακολούθησαν εκατόν είκοσι σύνεδροι. Το συνέδριο στέφθηκε από μεγάλη επιτυχία σηματοδοτώντας την δυναμική των ανθρώπων και των γνωστικών αντικειμένων.

Γνωρίζοντας ότι η συνεχής έρευνα, κατάρτιση και ενημέρωση του στελεχιακού δυναμικού οδηγεί στην αναβάθμιση του προσωπικού και των υπηρεσιών που προσφέρονται στις δραστηριότητες του Χορού και του Αθλητικού Τουρισμού, δεσμευόμαστε για την συνέχιση των προσπαθειών μας.

Εκ μέρους της Οργανωτικής Επιτροπής

Δημήτρης Γουλιμάρης

Καθηγητής Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

Πρόεδρος Ο.Ε.

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Ο ΧΟΡΟΣ ΣΤΑ ΑΛΩΝΙΑ ΩΣ ΜΕΣΟ (ΑΝΑ)ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΜΦΥΛΩΝ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΩΝ

ΜΠΟΥΝΑ, Α.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Περίληψη

Το φύλο ως κοινωνική κατηγορία απασχόλησε το πεδίο της ανθρωπολογίας αλλά και της ιστορίας στις αρχές της δεκαετίας του '70. Μέχρι εκείνη την περίοδο ως κεντρικό υποκείμενο στις εθνογραφικές μελέτες υπερείχε ο άνδρας, όμως χάρη στις φεμινίστριες ερευνήτριες της εποχής εντάχθηκε και η διάσταση της γυναίκας στα εθνογραφικά και ιστορικά κείμενα. Με την ένταξη του γυναικείου φύλου ως κατηγορία ανάλυσης στη νέα εθνογραφική πραγματικότητα αναδείχθηκαν τα έμφυλα κανονιστικά στερεότυπα που αναπαράγονταν στις καθημερινές πρακτικές και ιδιαίτερα στο πεδίο του χορού. Η παρούσα μελέτη, αξιοποιώντας τα εν λόγω θεωρητικά δεδομένα φιλοδοξεί να προσεγγίσει το σύνθετο αυτό ζήτημα, όπως εκφράζεται στις χορευτικές πρακτικές της κοινότητας Αγίας Παρασκευής (Κεράσοβο) Κονίτσης. Για τις ανάγκες της πραγματοποιήθηκε επιτόπια εθνογραφική έρευνα στην κοινότητα, η οποία περιλάμβανε βιογραφικές συνεντεύξεις που υλοποιήθηκαν σε είκοσι άνδρες και είκοσι γυναίκες της περιοχής, ηλικίας 70-90 ετών, οι οποίες εστίασαν στο ζήτημα του χορού των αλωνιών που λάμβανε χώρα στο συγκεκριμένο χωριό τις δεκαετίες '50 έως και '80. Στόχος μας να διερευνήσουμε μέσα από τα εθνογραφικά ευρήματα πώς διαμορφώνονταν ο έμφυλα δομημένος χώρος (αλώνια) μέσω του μεικτού χορού που πραγματοποιούσαν τα υποκείμενα. Από την ανάλυση περιεχομένου των συνεντεύξεων προκύπτει πως τα κοινωνικά χαρακτηριστικά της περιοχής έρευνας αναπαράγονταν, νομιμοποιούνταν και επιβεβαιώνονταν στον παρόντα έμφυλα δομημένο χώρο (τα αλώνια) μέσω της πρακτικής του χορού, μέσω της ενσωματωμένης συνήθειας (έξης) που σύμφωνα με τον P. Bourdieu, ορίζεται ως ένα σύστημα συνειδητών διαθέσεων που αποκτήθηκαν σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό περιβάλλον. Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από τα ευρήματα της επιτόπιας έρευνας φαίνεται πως σύμφωνα με τις μνήμες τους και τις περιγραφές του ρόλου τους σε χορούς των αλωνιών, αναπαράγονταν ο έμφυλος διαχωρισμός του διπλού αρσενικό/θηλυκό και δημόσιο/ιδιωτικό.

Λέξεις κλειδιά: χορός, έμφυλη ταυτότητα, έμφυλη διχοτόμηση, στερεότυπα

THE DANCE IN THRESHING FLOOR AS A MEANS (OF) PRODUCTION OF GENDER STEREOTYPES

BOUNA, A.

UNIVERSITY OF IOANNINA

Abstract

Gender as a social category occupied the field of anthropology and history in the early 1970s. Until that time, the man was the central subject in ethnographic studies, but thanks to the feminist researchers of the time, the dimension of woman was included in ethnographic and historical texts. With the integration of the female sex as a category of analysis in the new ethnographic reality, the gender regulatory stereotypes that were reproduced in the daily practices and especially in the field of dance emerged. The present study, utilizing these theoretical data, aspires to approach this complex issue, as expressed in the dance practices of the community of Agia Paraskevi (Kerasovo) Konitsis. For its needs, an on-site ethnographic survey was conducted in the community, which included biographical interviews conducted with twenty men and twenty women in the area, aged 70-90, who focused on the issue of the threshing floor dance that took place in this village in the decades. '50 to '80. Our aim is to investigate through ethnographic findings how the gender-structured space (threshing floor) was formed through the mixed dance performed by the subjects. The analysis of the content of the interviews shows that the social characteristics of the research area were reproduced, legitimized and confirmed in the present gender-structured space (the threshing floors) through the practice of dance, through the embedded habit which according to P. Bourdieu, is defined as a system of conscious dispositions acquired in a particular social environment. Specifically, as it results from the findings of the field research, it seems that according to their memories and descriptions of their role in the threshing floor dances, the gender separation of the male / female and public / private dipole was reproduced.

Key words: dance, gender identity, gender dichotomy, stereotypes

Εισαγωγή

Το φύλο ως κοινωνική κατηγορία απασχόλησε το πεδίο της ανθρωπολογίας αλλά και της ιστορίας στις αρχές της δεκαετίας του '70 (Cowan, 1998). Μέχρι εκείνη την περίοδο ως κεντρικό υποκείμενο στις εθνογραφικές μελέτες ήταν ο άνδρας, όμως χάρη στις φεμινίστριες ερευνήτριες της εποχής εντάχθηκε και η διάσταση της γυναίκας στα εθνογραφικά και ιστορικά κείμενα. Με την ένταξη του γυναικείου φύλου ως κατηγορία ανάλυσης στη νέα εθνογραφική πραγματικότητα αναδείχθηκαν τα έμφυλα κανονιστικά στερεότυπα που αναπαράγονταν στις καθημερινές πρακτικές και ιδιαίτερα στο πεδίο του χορού και του χώρου. Οι προσεγγίσεις για το ζήτημα φύλο και χώρος απασχόλησε το γυναικείο κίνημα στις δεκαετίες 1960-1970 θέτοντας στο επίκεντρο τη σχέση γυναίκα-χώρος με σκοπό τον επαναπροσδιορισμό των θεωριών για το χώρο μέσα από μια φεμινιστική ματιά (Μαρκουλάτος, 2007).

Με την εισαγωγή της διάκρισης βιολογικό /κοινωνικό φύλο (sex/ gender) επιδιώκεται να δοθεί έμφαση στην έννοια του κοινωνικού φύλου, προκειμένου να τονιστεί ο ρόλος των κοινωνικών και πολιτισμικών διαδικασιών και πρακτικών που κατασκευάζουν και καθορίζουν την έμφυλη ταυτότητα, «γυναίκα» (Butler, 1993). Οι χοροί ενός λαού είναι αναπόσπαστο μέρος του πολιτισμού του. Στις παραδοσιακές κοινωνίες η σχέση μεταξύ χορού και κουλτούρας είναι συμβολική. Ο χορός είναι ένα μέσο για τη δημιουργία λαϊκής κουλτούρας και ταυτόχρονα ένα προϊόν ή μια έκφρασή της (Κάβουρας, 1992).

Το αλώνι είναι στρογγυλός επίπεδος χώρος που χρησιμοποιούνταν για αλώνισμα του κριθαριού και γενικά δημητριακών. Εξυπηρετούσε τρεις ρόλους. Ο πρώτος αφορά το ρόλο της εργασίας, ο δεύτερος αυτός της διασκέδασης/ ξεκούρασης μέσω του χορού και ο τρίτος ρόλος του αλωνιού εξυπηρετεί το «νυφοπάζαρο» μέσω του χορού. Ορισμένοι χώροι μπορεί να έχουν έμφυλο χαρακτήρα σύμφωνα με το βιολογικό φύλο των ανθρώπων που τους κατέχουν/χρησιμοποιούν ή να είναι προσδιορισμένοι [φυλετικά] σύμφωνα με το «φύλο» που συνδέεται με τα διαφορετικά είδη των δραστηριοτήτων που συμβαίνουν σ' αυτούς (Spain, 1985).

Όπως και ο υλικός πολιτισμός, ο χώρος δεν είναι δοσμένος από τη «φύση», που αρκεί να τον μετρήσεις γεωμετρικά, αλλά ένα εσωτερικό και μετασηματιζόμενο κομμάτι της καθημερινής ζωής, στενά συνδεδεμένο με τις κοινωνικές και προσωπικές τελετουργίες και δραστηριότητες (Massey, 1994). Ο χώρος γίνεται φυλετικά προσδιορισμένος όχι μόνο από τους διαφορετικούς τρόπους κατοίκησης του από άνδρες και γυναίκες (φυσική παρουσία υποκειμένων με ταυτότητα φύλου) αλλά ότι επίσης παράγεται ως «έμφυλος» μέσω της αναπαράστασης. Οι περιγραφές των έμφυλων χώρων χρησιμοποιούν λέξεις και εικόνες που έχουν πολιτισμικές συσχετίσεις με συγκεκριμένα φύλα για να επικαλεστούν συγκρίσεις με το βιολογικό σώμα (Ardener, 1993).

Μέθοδος

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στην κοινότητα της Αγίας Παρασκευής, Κεράσσοβο Κονίτσης κατά το χρονικό διάστημα του 2019- 2021 με παραμονή της ερευνήτριας στο πεδίο για τη συλλογή των δεδομένων που πραγματοποιήθηκε με βάση την εθνογραφική μέθοδο και βασίστηκε σε πρωτογενείς πηγές. Οι πρωτογενείς πηγές αφορούν στα δεδομένα που συλλέχθηκαν από την επιτόπια έρευνα με τη μορφή της συνέντευξης. Πιο αναλυτικά, το πρωτογενές υλικό αποτελείται από προφορικές μαρτυρίες, βιογραφικές συνεντεύξεις που υλοποιήθηκαν σε είκοσι άνδρες και είκοσι γυναίκες της περιοχής, ηλικίας 70-90 ετών, οι οποίες εστίασαν στο ζήτημα του χορού των αλωνιών που λάμβανε

χώρα στο συγκεκριμένο χωριό τις δεκαετίες '50 έως και '80. Τους πληροφοριοδότες αποτέλεσαν ντόπιοι κάτοικοι της κοινότητας, οι οποίοι διαμένουν σε αυτή. Για τον έλεγχο της αξιοπιστίας και της εγκυρότητας των δεδομένων της επιτόπιας έρευνας υιοθετήθηκε η τεχνική του «πληροφορικού κορεσμού». Στόχος της έρευνας αποτελεί η διερεύνηση, μέσα από τα εθνογραφικά ευρήματα, των τρόπων διαμόρφωσης του έμφυλα δομημένου χώρου (αλώνια) μέσω του μεικτού χορού που πραγματοποιούσαν τα υποκείμενα.

Αποτελέσματα

Από την ανάλυση περιεχομένου των συνεντεύξεων προκύπτουν τα εξής αποτελέσματα. Τα κοινωνικά χαρακτηριστικά της περιοχής έρευνας αναπαράγονταν, νομιμοποιούνταν και επιβεβαιώνονταν στον παρόντα έμφυλα δομημένο χώρο (τα αλώνια) μέσω της πρακτικής του χορού, μέσω της ενσωματωμένης συνήθειας (έξης) που σύμφωνα με τον Bourdieu, ορίζεται ως ένα σύστημα συνειδητών διαθέσεων που αποκτήθηκαν σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό περιβάλλον. Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από τα ευρήματα της επιτόπιας έρευνας φαίνεται πως σύμφωνα με τις μνήμες τους και τις περιγραφές του ρόλου τους σε χορούς των αλωνιών, αναπαράγονταν ο έμφυλος διαχωρισμός του διπλού αρσενικό/θηλυκό, κυνηγός/θήραμα και δημόσιο/ιδιωτικό. Το φύλο αναπαρίσταται και κατασκευάζεται πολιτισμικά μέσω των χορευτικών πρακτικών, επιβεβαιώνοντας ή προκαλώντας την κυρίαρχη ιδεολογία της κοινωνίας για τον ανδρισμό και τη θηλυκότητα. Η επιτέλεση ενός χορού εμπλέκει σώματα, τα σώματα βρίσκονται εντός συγκεκριμένου πολιτισμικού πλαισίου και δεν συνιστούν δύο διαφορετικές κατηγορίες, αλλά συνδέεται το χορευτικό γεγονός με το ευρύτερο κοινωνικό γίνεσθαι. Η σχέση φύλο-χώρος αποκτά μια υπόσταση μέσα στο χωριό αφενός από το έμφυλο κτισμένο περιβάλλον (χώροι εργασίας, χώροι κατοικίας) και αφετέρου από την αναπαράσταση αυτού ως βίωμα. Η αναπαράσταση είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την κοινωνική παραγωγή του χώρου και τέλος ο ρόλος της γυναίκας είναι περιορισμένος στην ιδιωτική σφαίρα ενώ ο άντρας έχει ταυτιστεί με την δημόσια ζωή, αφού είναι ελεύθερος να συμμετάσχει στα κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα της εποχής με τον ρόλο του άνδρα κυνηγού.

Συζήτηση-Συμπεράσματα

Η κυριαρχία του αρσενικού υποκειμένου στην επικράτεια του ορατού έχει επιπτώσεις στην έμφυλη ταυτότητα (έμφυλο πρόσημο) του χώρου, παράγοντας αναπαραστάσεις του χώρου όπου μόνο οι άνδρες έχουν το προνόμιο του βλέπειν, ενώ οι γυναίκες θεώνται ως αντικείμενα οπτικής κατανάλωσης (Wilson, 1991). Ο χορός είναι ένα δομημένο κινητικό σύστημα που όσο επιτελείται επαναπροσδιορίζεται, αναδημιουργείται και προσαρμόζεται εκ νέου στις ανάγκες αυτών που χορεύουν (Λουτζάκη, 1992). Οι κινήσεις υπάγονται σε ένα αισθητικό κινησιακό σύστημα, συγκεκριμένων δομών και αναλόγως με την περίσταση, την αφορμή και τα υποκείμενα, επηρεάζουν τη χορευτική έκφραση και επομένως την τελική μορφή του χορού.

Ο χορός στο πλαίσιο μιας μη λεκτικής μορφής κοινωνικότητας αποτελεί μέσο έκφρασης και επικοινωνίας που συνδέεται άμεσα με την ιστορία, τον πολιτισμό και την εξέλιξη μιας κοινωνίας. Ο χορός στα αλώνια εκτός από ψυχαγωγία και καλλιτεχνική δημιουργία, ήταν και μέσο διαπαιδαγώγησης, αφού λειτουργούσε ως ένας τρόπος μύησης στο σύστημα των συλλογικών παραστάσεων, πολιτιστικών αξιών και κοινωνικών συμβόλων (Hubert, 1974). Το φλέρτ σε ένα χώρο που πραγματοποιείται με τον χορό, ενώπιον όλων των κατοίκων του χωριού, δείχνει πως με την

παρουσία τους αποδέχονται και επιβραβεύουν και νομιμοποιούν αυτή τη διαδικασία. Το θέμα του εάν ο χώρος έχει έμφυλο χαρακτήρα, μπορεί να χαρακτηριστεί ως έμφυλος, και εάν ναι, πώς αποκτά αυτά τα χαρακτηριστικά, είναι ένα θέμα προβληματικό (Ainley, 1998). Πολλές ερωτήσεις θα μπορούσαν να διατυπωθούν για το πώς παράγονται οι έμφυλοι χώροι. Η ανθρωπολογία ήταν από τις πρώτες επιστημονικές περιοχές που πρότεινε ότι υπάρχει μια σχέση μεταξύ του χώρου και του φύλου και ότι αυτή καθορίζεται μέσω των σχέσεων εξουσίας (Grosz, 1996).

Ο ρόλος της γυναίκας στο αλώνι και ο τρόπος με τον οποίο κινείται στο χώρο είναι αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης της σχέσης δομής και δράσης με το κοινωνικό σύστημα και τους αντίστοιχους περιορισμούς που αυτό θέτει. Ο Bourdieu (1987) υποστηρίζει πως το υποκείμενο βρίσκεται σε μία διαρκή αλληλεπίδραση των ατομικών του διαθέσεων και των κοινωνικών δομών, μέσα σε έναν συμβολικά δομημένο περίγυρο. Πρόκειται για την ενσωμάτωση συγκεκριμένων κοινωνικών νοημάτων που καλλιεργούνται στο άτομο από την παιδική του ηλικία με έναν εμπειρικό, μη λεκτικό τρόπο και καθορίζουν ασυναίσθητα τις στάσεις, συμπεριφορές και σκέψεις του.

Βιβλιογραφία

- Ainley, R. (ed.) (1998). *New Frontiers of Space, Bodies and Gender*. London: Routledge.
- Ardener, Sh. (ed.) (1993). *Women and Space: Ground Rules and Social Maps*. Oxford: Berg.
- Bourdieu, P. (1987). *Outline of a theory of practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Butler, J. (1993). *Bodies that matter: On the discursive limits of sex*. London & New York: Routledge Chapman & Hall.
- Cowan, J., (1998). Η πολιτική του σώματος. Χορός και κοινωνικότητα στη Βόρεια Ελλάδα. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Grosz, E. (1996). *Space, Time and Perversion*. London: Routledge.
- Hubert R. (1974). Γενική παιδαγωγική. Αθήνα: Εκδ. Κένταυρος.
- Κάβουρας, Π. (1992). Ο χορός στον Όλυμπο Καρπάθου – πολιτισμική αλλαγή και πολιτικές α-ντιπαραθέσεις. *Εθνογραφικά*, 8, 47-71.
- Λουτζάκη, Ρ. (1992). Για μια ανθρωπολογία του χορού. *Εθνογραφικά*, 8, 11-16.
- Massey, D. (1994). *Space, Place and Gender*. Cambridge: Polity Press.
- Μαρκουλάτος, Ι., (2007). Σώμα και νόημα. Αθήνα: Παπαζήση.
- Spain, D. (1985). *Gendered Space*. Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press.
- Wilson, E. (1991). *The Sphinx in the City: Urban Life, the Control of Disorder and Women*. London: Virago.

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΧΟΡΟΣ ΚΑΙ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΟΜΠΗΣ «ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΜΑΣ»

ΤΟΛΗ Α., ΜΑΝΟΥ Κ., ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ Χ.

ΕΘΝΙΚΟ & ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Περίληψη

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται τη σχέση μεταξύ του παραδοσιακού χορού και της τηλεόρασης μέσα από τη μελέτη περίπτωσης της δημοφιλούς ψυχαγωγικής εκπομπής «στην υγεία μας». Συγκεκριμένα, η μελέτη εστιάζει στις εκπομπές αφιερώματα στην ελληνική μουσικοχορευτική παράδοση. Με άξονα τις παραστατικές τέχνες, όπως ο παραδοσιακός χορός και η μουσική, διερευνώνται ζητήματα που αφορούν στη διαμόρφωση και προβολή της εθνικής ταυτότητας από την τηλεόραση, καθώς και την ανάδειξη πρακτικών που συνδέουν τον χορό με την πολιτική οικονομία και το θέαμα. Μεθοδολογικά, η εργασία ακολουθεί την εθνογραφική μέθοδο και τις συνακόλουθες τεχνικές: την ανάλυση και την περιγραφή του περιεχομένου, την συνέντευξη ανοιχτού τύπου και τη συμμετοχική παρατήρηση. Αναλύθηκαν 6 επεισόδια που καλύπτουν την περίοδο από το 2013 έως και το 2020. Το σώμα των πληροφορητών περιλαμβάνει, τους μουσικούς και τα μέλη των χορευτικών ομάδων που συμμετείχαν, καθώς και ορισμένα στελέχη της παραγωγής. Η παράδοση, ως δυναμική έννοια, ανανεώνεται στο παρόν ως ψυχαγωγικό προϊόν προς κατανάλωση και μία βέβαιη συνταγή επιτυχίας, σε ένα πλαίσιο μετάδοσης συμβολικών αγαθών από τη διαμεσολάβηση των ΜΜΕ. Η ρευστότητα και η δυναμική είναι βασικά χαρακτηριστικά της έννοιας των ταυτοτήτων δεδομένου ότι η αμφισημία τους σχετίζεται με επιτελεστικές πρακτικές «αυτο» και «ετερο» προσδιορισμού στον αντίποδα α-ιστορικών και προκατασκευασμένων αντιλήψεων. Η τηλεόραση, ως ένα ιδιαίτερο πολιτισμικό μόρφωμα μεγάλης επικοινωνιακής ισχύος, συνδέεται με έναν συγκεκριμένο τρόπο βιωμένης εμπειρίας. Ανοίγει νέους δρόμους ελαχιστοποιώντας τις φυσικές και τις πολιτισμικές αποστάσεις, απευθυνόμενη σε ένα ετερόκλητο και διασκορπισμένο κοινό που ανάγεται σε μία «φαντασιακή κοινότητα» (Άντερσον, 1997). Επιπλέον, η τηλεόραση είναι η πλατφόρμα μέσω της οποίας αναπαράγεται ο επίσημος λόγος του έθνους που δύναται να εξυπηρετεί στη διαμόρφωση και διάδοση ταυτοτικών στερεοτύπων. Συμπερασματικά, θα υποστηρίξαμε ότι, παρά την ιδιαιτερότητα του μέσου, η σχέση της τηλεόρασης με τον παραδοσιακό χορό στηρίζεται σε εμπεδωμένες και στερεοτυπικές ρητορικές περί παράδοσης, καθώς και στις αντίστοιχες αντιλήψεις για την χορευτική αυθεντικότητα και πιστότητα.

Λέξεις κλειδιά: παραδοσιακός χορός, τηλεόραση, φολκλόρ, αναπαράσταση, εθνική ταυτότητα, θέαμα.

TRADITIONAL DANCE AND TELEVISION. THE CASE OF THE TV SHOW «STIN YGEIA MAS»

TOLI A., MANOU K., PAPAKOSTAS CH.

NATIONAL & KAPODISTRIAN UNIVERSITY OF ATHENS

Abstract

This paper looks at the relationship between traditional dance and television through the case study of the popular entertainment show "Stin ygeia mas". Specifically, the study focuses on shows dedicated to the greek folk music and dance tradition. Focusing on the performing arts, such as the traditional dance and music, issues related to the formation and promotion of national identity on television are investigated, as well as the emergence of practices that connect dance with political economy and spectacle. The research methodology follows the ethnographic - qualitative method and the techniques of analysis and description of the content, open interview and participatory observation. Six episodes were thoroughly analyzed covering the period from 2013 to 2020. The body of informants includes the musicians and members of the dance groups that participated, as well as some executives of the production team. Tradition, as a dynamic concept, is currently being renewed as an entertainment product for consumption and a sure recipe for success, in a context of the transmission of symbolic goods through the mediation of the media. Liquidity and dynamics are key features of the concept of identities as their ambiguity is related to performative practices of "self" and "hetero" determination in the antithesis of α -historical and preconceived notions. Television, as a special cultural formation of great communicative power, is associated with a specific way of experiencing while it opens new roads minimizing natural and cultural distances, aimed at a diverse and scattered audience that is reduced to an "imagined community" (Anderson 1997). In addition, television is the platform through which the official discourse of the nation is reproduced that can serve in the formation and dissemination of identity stereotypes. In conclusion, we would argue that, despite the particularity of the medium, the relationship between television and traditional dance is based on established and stereotypical rhetoric about tradition, as well as the corresponding perceptions of dance authenticity and fidelity.

Key words: Greek traditional dance, television, folklore, national identity, spectacle.

Εισαγωγή

Η τηλεόραση, μέσο μεγάλης επικοινωνιακής ισχύος, αποτελεί ενεργό παράγοντα διαμόρφωσης νέων αφηγηματικών και αισθητικών ειδών (Πουλάκης, 2015), ενώ είναι πλέον, στη μεταμοντέρνα συνθήκη, κομμάτι της κουλτούρας μας. Ο Thompson (1999), ορίζει τη μαζική επικοινωνία ως «θεσμοποιημένη και γενικευμένη διάχυση συμβολικών αγαθών μέσω της παγίωσης και της μετάδοσης πληροφοριών ή συμβολικών περιεχομένων». Ως (παραδοσιακό) χορό αντιλαμβανόμαστε μια δυναμική πολιτισμική μορφή, η οποία διαντιδρά με την εκάστοτε ιστορική και κοινωνική συνθήκη και αποτελεί αντικείμενο διαπραγμάτευσης ατομικών και συλλογικών ταυτοτήτων, συνιστά δε ταυτόχρονα προϊόν και διαδικασία (Cowan, 1998). Στην παρούσα εργασία επιχειρείται η διερεύνηση της σχέσης ελληνικού παραδοσιακού χορού και τηλεόρασης.

Μέθοδος

Πρόκειται για μία ποιοτική έρευνα που για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η εθνογραφική μέθοδος, με την αξιοποίηση πρωτογενών και δευτερογενών πηγών. Οι πρωτογενείς πηγές αναφέρονται στα δεδομένα που προέρχονται από επιτόπια έρευνα με συμμετοχική παρατήρηση και συνεντεύξεις ανοιχτού τύπου. Οι δευτερογενείς πηγές αφορούν σε αξιοποίηση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας και σε αρχειακή έρευνα, ενώ η ερμηνεία των δεδομένων έγινε με τη μέθοδο της «πυκνής περιγραφής» (Geertz, 2003). Συγκεκριμένα, αναλύθηκαν έξι επεισόδια από το 2013 έως το 2020, με πλήρη ανάλυση του αρχειακού υλικού (απομαγνητοφώνηση των επεισοδίων) και στη βάση αυτή δημιουργήθηκαν κάποιοι βασικοί άξονες για τις συνεντεύξεις με τους συντελεστές έχοντας τις περισσότερες συμμετοχές. Επιπλέον, ο ρόλος της Μάνου στη συγκεκριμένη εργασία είναι διττός αφού συμμετέχει τόσο ως ερευνήτρια αλλά και ως πληροφορήτρια- εκπρόσωπος του Χορευτικού Ομίλου Τρικάλων. Το σώμα των πληροφορητών συγκροτήθηκε από προέδρους και δασκάλους χορευτικών ομάδων, όπως η οικογένεια Μάνου από τον Χ.Ο.Τ., η οικογένεια Τσουνή από την “Ελληνική Παράδοση”, ο Σ. Σούλιος εκπροσωπώντας τον “Ασκληπιό” και από μουσικούς ο Π. Λάλεζας και ο Γ. Κωτσίνης. Από την πλευρά της παραγωγής, καθοριστικής σημασίας ήταν η συνέντευξη με τον ίδιο τον παρουσιαστή της εκπομπής, Σπύρο Παπαδόπουλο.

Αποτελέσματα

Η εκπομπή «στην υγιά μας» προβάλλεται από το 2004 μέχρι και σήμερα χωρίς διακοπή και έχει αγοραστεί από ένα δημόσιο (NET) και δύο ιδιωτικά κανάλια (Alpha & ΣΚΑΐ). Πρόκειται για μία αμιγώς ψυχαγωγική εκπομπή που προβάλλεται στην υψηλή ζώνη τηλεθέασης κάθε βράδυ Σαββάτου σημειώνοντας αρκετά μεγάλη ακροαματικότητα. Τα αφιερώματα σχετικά με την ελληνική μουσικοχορευτική παράδοση είναι πολλά, προσωποκεντρικά και επετειακά, ενώ δεν έχουν μουσικολογική προσέγγιση όπως προκύπτει από την έρευνα:

-Σ.Π.: «Το στην υγιά μας είναι μία ψυχαγωγική εκπομπή. Δεν είναι μουσικολογική. Θέλω να ακούσει ο κόσμος τραγούδια που να μπορεί να τραγουδήσει και να χορέψει στο σπίτι. Να ξεσηκωθεί. Αλλά μέσα σε όλα αυτά, θα ήθελα και δύο τραγούδια σε κάθε ενότητα που θα είναι ιδιαίτερα, που να έχουν μια σημασιολογία, κάτι να πω στον κόσμο. [...] Είναι άνθρωποι που ζουν χρόνια σε μεγάλα αστικά κέντρα ή και οι Έλληνες του εξωτερικού, οι ξενιτεμένοι. Ένα τραγούδι θέλουν να ακούσουν

από τον τόπο τους και συνδέθηκαν με τη ρίζα τους! Υπάρχει μέσα μας, δεν είναι ξένο... Η παράδοση είναι ζωντανή, είναι ο άυλος πολιτισμός που μας κρατάει όρθιους.»

Ο παρουσιαστής αναφέρεται αρχικά στην «παράδοση» και «τις ρίζες μας» με τρόπο απλό και στερεοτυπικό και ύστερα καλωσορίζει τους καλεσμένους –οι περισσότεροι εκ των οποίων έχουν ισχυρούς δεσμούς με τον τόπο καταγωγής τους– ενώ δίνεται έμφαση «στην παράδοση που μας ενώνει» γύρω από το τραπέζι, τη μουσική, το τραγούδι, τον χορό κτλ.. Οι ίδιοι οι συμμετέχοντες αναγνωρίζουν την εκπομπή σαν ψυχαγωγικό προϊόν προς κατανάλωση εφόσον υπάρχει στόχευση για τηλεθέαση εντός και εκτός συνόρων. Σε αυτό το οριοθετημένο πλαίσιο οι μουσικοί καλούνται να παίξουν συγκεκριμένα, συνήθως γνωστά και αγαπητά «δημοτικά τραγούδια» στα πλαίσια ενός “πανελληνίου χορευτικού ρεπερτορίου” (Παπακώστας, 2007) και τα μέλη των χορευτικών συλλόγων ενδεδυμένα με τοπικές ενδυμασίες που συνιστούν προϋπόθεση, χορεύουν τα τραγούδια που έχουν κανονιστεί. Σε όλα τα επεισόδια προς ανάλυση συμμετέχει η ορχήστρα “Θρία” και ο Δήμος Ασπροπύργου. Ενδεικτικό παράδειγμα επαναληψιμότητας της σειράς των τραγουδιών είναι η ενότητα της Θεσσαλίας που επιμελείται πάντα ο Χρυσόστομος Μητροπάνος και τα τραγούδια που ακούγονται – αντίστοιχα και οι χοροί, είναι σχεδόν πάντα τα ίδια, με την ίδια λογική αρχής μέσης και τέλους: συρτό, Καραγκούνα, τσάμικα: περδικούλα και τρεις λαμπαδούλες, ο дуόςμος και ο βασιλικός και τέλος συγκαθιστά, Τασιά. Όσον αφορά λοιπόν στο χορευτικό ρεπερτόριο:

-Κ.Μ.: «Είναι λίγο κονσέρβα, τυποποιημένο και επαναλαμβανόμενο κάθε χρόνο. Θέλουν τραγούδια γνωστά στο ευρύ κοινό και ανεβαστικά. [...] δυστυχώς δεν έχουμε κάποιο λόγο εμείς για το χορευτικό ρεπερτόριο.»

-Π.Α.: «Εμένα το παράπονο μου είναι ότι πάντα μας βάζουν και λέμε τα ίδια τραγούδια, γνωστά τραγούδια, δηλαδή η Παπαλάμπραϊνα, τα νιάτα, βρύση μου μαλαματένια, αυτά που ξέρει ο παραγωγός εκεί, ο σκηνοθέτης της εκπομπής.»

Συζήτηση-Συμπεράσματα

Η παράδοση, ως δυναμική έννοια, ανανεώνεται στο παρόν ως ψυχαγωγικό προϊόν προς κατανάλωση και μία βέβαιη συνταγή επιτυχίας, σε ένα πλαίσιο μετάδοσης συμβολικών αγαθών από τη διαμεσολάβηση των ΜΜΕ. Παρά τη δυναμική και τη ρευστότητα που η παράδοση ενέχει, φαίνεται πως οι τηλεοπτικές αναπαραστάσεις του τρισυπόστατου του παραδοσιακού χορού λόγος- μέλος- κίνηση παρουσιάζονται στην πλειοψηφία τους στατικές και τυποποιημένες. Επιπλέον, οι πρακτικές που ακολουθούνται συνειδητά μέσα από επιλογές ή ακόμη ακούσια υπό πίεση χρόνου ή επιφανειακής γνώσης, ενδυναμώνουν το ισχύον ηγεμονικό πολιτισμικό σύστημα, διαδικασία κατά την οποία κυριαρχεί η νοσταλγικότητα και η μιμητικότητα σε ένα συγκινησιακό και αξιακά φορτισμένο πλαίσιο. Παρά ταύτα, η «ποιότητα» του θεάματος εξασφαλίζεται μέσα από τη συμμετοχή κορυφαίων δεξιοτεχνών και αναγνωρισμένων επαγγελματιών μουσικών οι οποίοι συμβάλουν σε έναν βαθμό σε αυτήν την τυποποίηση. Οι υπεύθυνοι της παραγωγής συχνά αντιστέκονται σε αλλαγές εφόσον με δυσκολία εμπιστεύονται τους ειδικούς που παροτρύνουν για διαφοροποίηση του ρεπερτορίου. Η παράδοση, τελικά, αποτελεί ένα δημοφιλές (popular) θέ(α)μα που προσφέρεται ως προϊόν προς κατανάλωση τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ομογένεια. Ενώ η «τηλε-παρέα» σχετίζεται με την «τηλε-διασκέδαση» (Πουλάκης, 2015) και αυτό επιβεβαιώνεται από τα νούμερα ακροαματικότητας που σημειώνονται.

Βιβλιογραφία

- Άντερσον, Μ. (1997). Φαντασιακές κοινότητες. Στοχασμοί για τις απαρχές και τη διάδοση του εθνικισμού (μτφ. Π. Χαντζαρούλα). Αθήνα: Νεφέλη.
- Cowan, J. (1998). Η πολιτική του σώματος, χορός και κοινωνικότητα στη Βόρεια Ελλάδα (μτφ. Κ. Κουρεμένος). Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Geertz, C. (2003). Η ερμηνεία των πολιτισμών (μτφ. Θ. Παραδέλλης). Αθήνα: Αλεξάνδρεια. (έτος έκδοσης πρωτότυπου 1973).
- Παπακώστας, Χ. (2007). Χορευτικός λόγος και ρεπερτόριο: μια ρόμικη περίπτωση, στο «προφορικότητες, τα κείμενα». Τμήμα Λαϊκής και Παραδοσιακής Μουσικής Τ.Ε.Ι. Ηπείρου, σσ. 69-77.
- Πουλάκης, Ν. (2015). Μουσική, τηλεόραση και η “πολιτική” της αισθητικοποίησης, στο: Χριστίνα Κωνσταντοπούλου (επιμ.), Κοινωνικές Αναπαραστάσεις: Επικοινωνιακά Μέσα και Εξουσία. Αθήνα: Παπαζήσης, σσ. 59-70.
- Thompson, J. (1999). Νεωτερικότητα και μέσα επικοινωνίας. Αθήνα: Παπαζήσης.

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ «ΕΜΕΙΣ» ΩΣ ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΕ ΤΟΥΣ «ΑΛΛΟΥΣ». Ο ΧΟΡΟΣ ΖΩΝΑΡΑΔΙΚΟΣ ΣΤΟΥΣ ΑΡΒΑΝΙΤΕΣ ΤΟΥ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΒΡΟΥ

ΦΙΛΙΠΠΙΔΟΥ, Ε. & ΚΟΥΤΣΟΥΜΠΑ, Μ.

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Περίληψη

Το Νέο Χειμώνιο και το Ρήγιο είναι δύο αρβανιτόφωνες (Αρβανίτικα=αλβανική διάλεκτος που ομιλείται στην Ελλάδα) κοινότητες του νομού Έβρου, οι οποίες μετοίκησαν στην περιοχή από την κοινότητα Μέγα Ζαλούφι της σημερινής τουρκικής Θράκης. Παρά το γεγονός ότι κατάγονται από την ίδια κοινότητα, οι χορογραφικές συνθέσεις του χορευτικού ρεπερτορίου τους φαίνεται να διαφέρουν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο Ζωναράδικος (Φιλιππίδου, 2020), ο βασικότερος χορός του χορευτικού ρεπερτορίου όλης της Θράκης. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναλύσει το χορό Ζωναράδικο, όπως αυτός τελείται στις κοινότητες του Νέου Χειμωνίου και του Ρηγίου στον βόρειο Έβρο. Ειδικότερα, η εργασία επιχειρεί να αναδείξει τη σχέση του χορού αυτού με τα δομικά σχήματα του ελληνικού παραδοσιακού χορού «στα τρία» και «στα δύο», να προβάλλει τις όποιες διαφοροποιήσεις, εάν και εφόσον αυτές υπάρχουν στις δύο κοινότητες και να συζητήσει το λόγο της ύπαρξής τους. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω της εθνογραφικής μεθόδου, όπως αυτή εφαρμόζεται στη μελέτη του χορού (Buckland, 1999), ενώ για την επεξεργασία τους χρησιμοποιήθηκε η συγκριτική μέθοδος (Ογκουρτσώφ, 1983). Η καταγραφή των χορογραφικών συνθέσεων του χορού Ζωναράδικου πραγματοποιήθηκε βάσει του συστήματος σημειογραφίας του Laban (Κουτσούμπα, 2005), ενώ η ανάλυση της δομής και μορφής τους, καθώς και της κωδικοποίησής τους, βάσει της μορφολογικής μεθόδου (Τυροβολά, 2001). Τέλος, για την ερμηνεία των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η θεωρία της κοινωνικο-κυβερνητικής, σύμφωνα με το μοντέλο του Burke (1991) για τον έλεγχο ταυτότητας, έτσι όπως χρησιμοποιήθηκε στο χορό από τη Φιλιππίδου (2019). Από την ανάλυση των δεδομένων διαπιστώθηκε ότι στις περιπτώσεις που εξετάζονται, ο χορός έχει το ίδιο δομικό σχήμα, ωστόσο παρουσιάζει ορισμένες διαφοροποιήσεις ανάλογα με την εκάστοτε κοινότητα που τον τελεί και οι οποίες έχουν να κάνουν με τα μορφοσυντακτικά συστατικά του στοιχείου. Οι διαφοροποιήσεις αυτές προέκυψαν ως αποτέλεσμα των αντιδράσεων στα μηνύματα που αυτές λάμβαναν από τους σημαντικούς τους «άλλους». γεγονός που συνδυάζεται με τη διαμόρφωση τοπικών πολιτισμικών ταυτοτήτων.

Λέξεις κλειδιά: χορός, κοινωνικο-κυβερνητική, ταυτότητα, ετερότητα, Θράκη

THE FORMATION OF THE "WE" AS A RESULT OF COMMUNICATION WITH THE "OTHERS". THE ZONARADIKOS DANCE OF THE ARVANITES OF NORTHERN EVROS

FILIPPIDOU, E. & KOUTSOUBA, M.

NATIONAL AND KAPODISTRIAN UNIVERSITY OF ATHENS

Abstract

Neo Cheimonio and Rigio are two Albanian-speaking communities in the prefecture of Evros, who speak the Arvanitika (Arvanitika = Albanian dialect spoken in Greece). These communities moved to the area from the community of Mega Zaloufi in present-day Turkish Thrace. Although they come from the same community, the choreographic compositions of their dance repertoire seem to differ. A typical example is Zonaradikos (Filippidou, 2020), the most basic dance of the dance repertoire of all Thrace. The aim of this paper is to analyze the Zonaradikos dance, as it is performed in the communities of Neo Cheimonio and Rigio in northern Evros. In particular, the research paper attempts to highlight the relationship of this dance with the structural forms of Greek traditional dance "sta tria" and "sta dio", to highlight any differences, if they exist and to discuss the reason for their existence. Data was gathered through ethnographic method as this is applied to the study of dance (Buckland, 1999), while they were processed with the comparative method (Ugurchov, 1983). The choreographic compositions of the Zonaradikos dance were recorded and analyzed using the Laban notation system (Koutsouba, 2005) and the morphological method (Tyrovola, 2001). Finally, the interpretation of the data was based on the theory of socio-cybernetics, according to Burke's (1991) identity control theory, as it was used in dance by Filippidou (2019). From the analysis of the data it was found that in the cases examined, the dance has the same structural shape, however it presents some differences depending on each community that performs it and which have to do with its morphological components. These differences arose as a result of the reactions to the messages they received from their important "others", which is combined with the formation of local cultural identities.

Key words: dance, socio-cybernetics, identity, otherness, Thrace.

Εισαγωγή

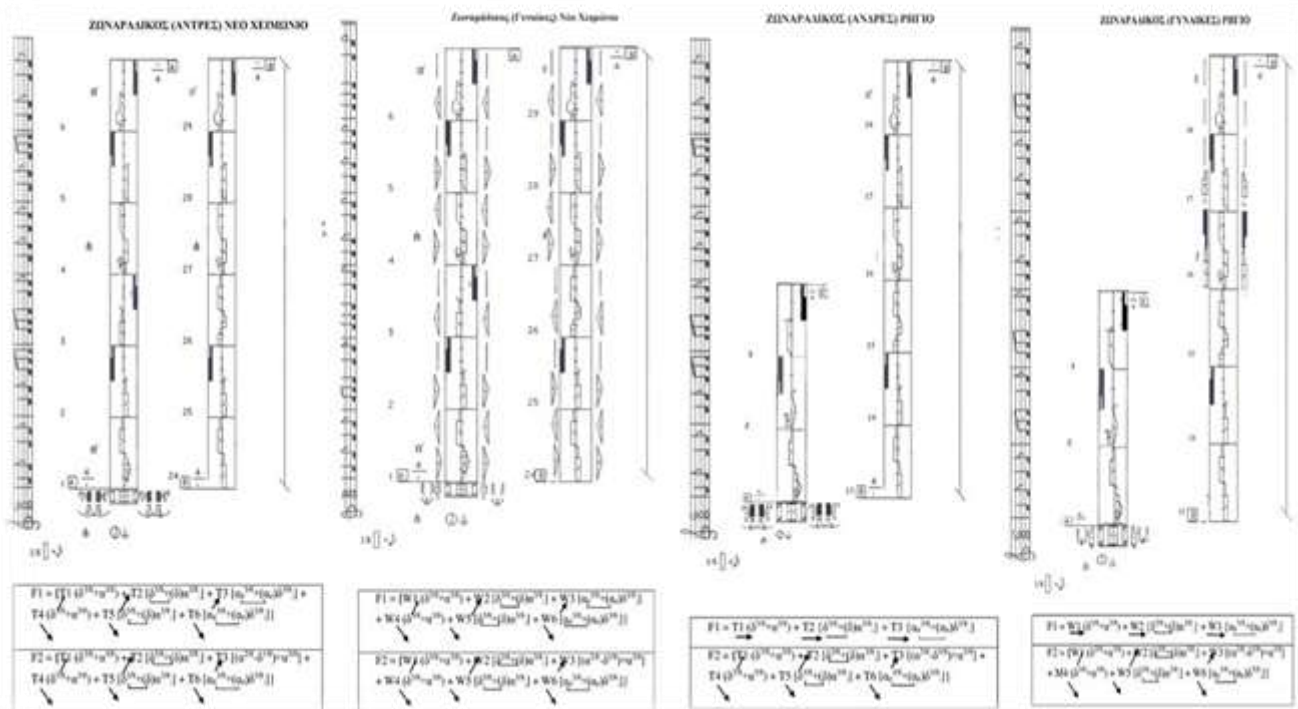
Οι Αρβανίτες της Θράκης συνιστούν μία αλλόφωνη εθνοτική ομάδα, ορθόδοξου χριστιανικού δόγματος και προέρχονται από δύο κύριες μεταναστεύσεις αλβανόφωνων ορθόδοξων πληθυσμών από την περιοχή του Βιθκουκίου της Ηπείρου (Δαλάτσης, 2012). Οι μεταναστεύσεις αυτές πραγματοποιήθηκαν σε δύο φάσεις, η πρώτη από τις οποίες έλαβε χώρα στα μέσα του 16ου αιώνα και αποτέλεσμα αυτής ήταν η ίδρυση του Μεγάλου Ζαλουφίου στο βόρειο τμήμα της τουρκικής Θράκης (Δαλάτσης, 2012). Απόγονοι προσφύγων του Μεγάλου Ζαλουφίου είναι και οι κάτοικοι του Νέου Χειμωνίου Ορεστιάδας και του Ρηγίου Διδυμοτείχου, οι οποίοι παρότι προέρχονται από την ίδια κοινότητα φαίνεται να «αντιμάχονται» στο πλαίσιο του δίπολου «εμείς» και οι «άλλοι», θεωρώντας ότι το δικό τους χορευτικό ρεπερτόριο είναι το «σωστότερο», σε σχέση με του άλλου οικισμού. Στη βάση αυτή, σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναλύσει το χορό Ζωναράδικο, όπως αυτός τελείται στις κοινότητες του Νέου Χειμωνίου και του Ρηγίου στον βόρειο Έβρο. Ειδικότερα, η εργασία επιχειρεί να αναδείξει τη σχέση του χορού αυτού με τα δομικά σχήματα του ελληνικού παραδοσιακού χορού «στα τρία» και «στα δύο», να προβάλει τις όποιες διαφοροποιήσεις, εάν και εφόσον αυτές υπάρχουν στις δύο κοινότητες και να συζητήσει το λόγο της ύπαρξής τους.

Μέθοδος

Τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω της εθνογραφικής μεθόδου, όπως αυτή εφαρμόζεται στη μελέτη του χορού (Buckland, 1999), ενώ για την επεξεργασία τους χρησιμοποιήθηκε η συγκριτική μέθοδος (Ουγκουρτόφ, 1983). Η καταγραφή των διαφορετικών εκφάνσεων του χορού του «Κ'να» πραγματοποιήθηκε βάσει του συστήματος σημειογραφίας του Laban (Κουτσούμπα, 2005), ενώ η ανάλυση της δομής, της μορφής και της κωδικοποίησής τους, με τη μορφολογική μέθοδο (Τυροβολά, 2001). Τέλος, για την ερμηνεία των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η θεωρία της κοινωνικο-κυβερνητικής, σύμφωνα με το μοντέλο του Burke (1991) για τον έλεγχο ταυτότητας, έτσι όπως χρησιμοποιήθηκε στο χορό από τη Φιλιππίδου (2019).

Αποτελέσματα

Καταγράφοντας και αναλύοντας τη μορφή του χορού Ζωναράδικου στις δύο κοινότητες διαπιστώνεται ότι ο χορός δομείται στη βάση του χορού «στα τρία» (Εικόνα 1). Συγκρίνοντας τα κινητικά μοτίβα του Ζωναράδικου Χειμωνίου με τα κινητικά μοτίβα των δύο βασικών δομικών σχημάτων, αυτών «στα τρία» και «στα δύο», διαπιστώνεται ότι, ο χορός αυτός συγκαταλέγεται στις διμερείς εναλλασσόμενες χορευτικές φόρμες, με τις χορευτικές του φράσεις να κατατάσσονται στην ομάδα των διευρυμένων χορών τύπου «στα τρία». Συγκεκριμένα δομούνται από τη σύνθεση της χορευτικής φράσης του χορού «στα τρία» εφαρμοζόμενης επί δύο φορές. Από την άλλη, ο χορός Ζωναράδικος στο Ρήγιο Διδυμοτείχου αποτελεί και αυτός διμερής χορευτική φόρμα. Η πρώτη χορευτική του φράση συγκαταλέγεται στην κατηγορία της αυτούσιας χορευτικής φόρμας του χορού «στα τρία», ενώ η δεύτερη δομείται από τη σύνθεση της χορευτικής φόρμας του χορού «στα τρία» εφαρμοζόμενης δύο φορές.

Εικόνα 1: Σημειογραφική καταγραφή και μορφότυποι του Ζωναράδικου στις δύο κοινότητες

Επομένως, από τη δομική-τυπολογική ανάλυση και τη σύγκριση συμπεραίνεται ότι οι χορογραφικές συνθέσεις του Ζωναράδικου στο Χειμώνιο Ορεστιάδας και στο Ρήγιο Διδυμοτείχου συνθέτονται από δομικές ενότητες που άπτονται αυτούσιων ή επιμέρους κινητικών μοτίβων του χορού τύπου «στα τρία». Αφού λοιπόν οι χοροί έχουν δομική συνάφεια, ποιος είναι ο λόγος της αντιμαχίας τους; Ο λόγος έχει να κάνει με ορισμένες διαφοροποιήσεις, ως προς τα συστατικά τους στοιχεία, που αναφέρονται στη χρήση του χώρου και την ενεργητική συμμετοχή των χεριών των γυναικών. Γιατί, όμως, υφίστανται οι διαφοροποιήσεις αυτές σε μια πληθυσμιακή ομάδα με κοινή καταγωγή και ιστορία;

Συζήτηση-Συμπεράσματα

Παρά το γεγονός, ότι το Μέγα Ζαλούφι ήταν η κοινότητα προέλευσης των κατοίκων του Νέου Χειμωνίου και του Ρηγίου, αυτοί μετά την έλευσή τους στην περιοχή της ελληνικής Θράκης, δεν εγκαταστάθηκαν σε μία κοινότητα, αλλά δημιούργησαν δύο διαφορετικές και μάλιστα σε διαφορετικές περιοχές του νομού Έβρου. Οι μεν πρώτοι στην περιοχή της Νέας Ορεστιάδας και οι δεύτεροι στην περιοχή του Διδυμοτείχου. Έτσι, παρά την αίσθηση μιας κοινής ταυτότητας, αυτής των Αρβανιτών, οι κάτοικοι των δύο οικισμών, μετά την επαφή τους με τους «άλλους», επιχείρησαν να προβάλλουν μια ξεχωριστή πολιτισμική ταυτότητα. Όπου «άλλοι», νοούνται τόσο οι Αρβανίτες των άλλων κοινοτήτων, όσο και οι άλλες ελληνόφωνες εθνοπολιτισμικές ομάδες που δραστηριοποιούνται στην περιοχή, οι οποίοι τους αντιμετώπιζαν ως Αρβανίτες και, κατά συνέπεια, ως αλλόφωνους, ως «ξένους». Αυτό είχε ως συνέπεια την κατάκλιση των Αρβανιτών με αισθήματα κατωτερότητας, τα οποία όμως έρχονταν σε σύγκρουση με το πρότυπο της ταυτότητας που είχαν έως τότε

Σύμφωνα με τον Burke (1991), όταν υπάρχει ασυμφωνία μεταξύ των εισερχομένων μηνυμάτων από το περιβάλλον και του προτύπου ταυτότητας εμφανίζεται μια νέα παράμετρος, αυτή της λύπης, η οποία και αναγκάζει τα άτομα να δράσουν. Έτσι, έγινε και με τους Αρβανίτες, οι οποίοι ως ένδειξη κοινωνικής ενσωμάτωσης, ακολούθησαν τις χορευτικές φόρμες των γειτονικών κοινοτήτων τους. Έτσι, δημιούργησαν νέα χορευτικά μορφώματα, τα οποία ομοίαζαν με τους χορούς των κοινοτήτων της περιοχής, όπου μετοίκησαν, προκειμένου οι δύο ομάδες να έρθουν πιο κοντά, να αμβλυθούν οι διαφορές τους και να αλλάξει η γνώμη και η συμπεριφορά των «άλλων» απέναντί τους (Φιλιππίδου, 2020). Αποτέλεσμα αυτού υπήρξε η κατασκευή μιας «άλλης» ταυτότητας, αυτής του «Χειμωνιώτη Αρβανίτη» ή του «Ρηγιώτη Αρβανίτη» αντίστοιχα, και η παύση της αντιμετώπισής τους ως «ξένοι» Ωστόσο, έγιναν «ξένοι» μεταξύ τους, καθώς οι πρώτοι κατοικούν στην περιοχή της Ορεστιάδας και οι δεύτεροι στην περιοχή του Διδυμοτείχου.

Καταληκτικά, οι διαφοροποιήσεις που υπάρχουν στα μορφοσυντακτικά συστατικά στοιχεία του Ζωναράδικου χορού στις δύο κοινότητες προέκυψαν ως αποτέλεσμα των αντιδράσεων στα μηνύματα που αυτές λάμβαναν από τους σημαντικούς τους «άλλους», γεγονός που συνδυάζεται με τη διαμόρφωση τοπικών πολιτισμικών ταυτοτήτων. Επομένως, η συλλογική ταυτότητα μιας ομάδας δεν είναι αρχέγονη και δεν κληρονομείται, παρά διαμορφώνεται μέσα από μια συνεχή διαδικασία αυτορρύθμισης και εσωτερικού ελέγχου που προκύπτει από την επικοινωνία με «άλλες» ομάδες (Φιλιππίδου, 2019, 2020).

Βιβλιογραφία

Burke P. J. (1991). Identity processes and social stress. *American Sociological Review*, 56, 836–849.

Buckland, T.J. (eds.). (1999). *Dance in the field, theory, methods and issues in dance ethnography*. Great Britain: Macmillan Press Ltd.

Δαλάτσης, Δ.Χ. (2012). *Οι Αρβανίτες της Ανατολικής Θράκης*. Αθήνα: Now.

Κουτσούμπα, Ι.Μ. (2005). *Σημειογραφία της Χορευτικής κίνησης. Το πέρασμα από την προϊστορία στη ιστορία του χορού*. Αθήνα: Προπομπός.

Ογκουρτσώφ, Π.Α. (1983). Συγκριτική-ιστορική μέθοδος. Στο *Μεγάλη Σοβιετική Εγκυκλοπαίδεια* (σελ. 298-299). Αθήνα: Ακάδημος.

Τυροβολά, Κ.Β. (2001). *Ο Ελληνικός Χορός: Μια Διαφορετική Προσέγγιση*. Αθήνα: Gutenberg.

Φιλιππίδου, Ε. (2020). Ταυτοτική κατασκευή και κυβερνητική παράδοση της επικοινωνίας. Το παράδειγμα του χορευτικού δρωμένου του 'Μπαμπούσιαρου' ή 'Μπομποσιάρη' στους Αρβανίτες του βορείου Έβρου. *Ethnologhia online*, 10(1), 24-45.

Φιλιππίδου, Ε. (2019). Διασχίζοντας τα σύνορα, ενώνοντας τους ανθρώπους. Κυβερνητική προσέγγιση του χορού στο γαμήλιο θρακικό δρώμενο του «Κ'να» σε Ελλάδα και Τουρκία.. *Διδακτορική διατριβή*. Αθήνα: Σ.Ε.Φ.Α.Α., Ε.Κ.Π.Α.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΧΟΡΟΥ ΣΤΗΝ ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΕ ΟΜΑΔΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΔΑΡΓΙΝΙΔΟΥ Λ., ΓΕΝΤΗ Μ., ΓΟΥΛΙΜΑΡΗΣ Δ.

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ

Περίληψη

Η ομαδική εργασία είναι στρατηγική της συνεργατικής διδασκαλίας μάθησης, με βάση σκοπούς και διαδικασίες. Σκοπός της εργασίας ήταν η διερεύνηση της συμβολής εκπαιδευτικών προγραμμάτων παραδοσιακού χορού στην προτίμηση μαθητών για ομαδική εργασία στο σχολείο. Το δείγμα αποτέλεσαν 280 έφηβοι/βες Α τάξης γυμνασίου. Σχηματίστηκαν τρεις ομάδες: α) Η «ομάδα ελέγχου», από 97 έφηβους/βες, οι οποίοι/ες δεν ασχολήθηκαν συστηματικά με καμιά φυσική δραστηριότητα σε εξωσχολικό χρόνο. β) Η «πειραματική 1» ομάδα, από 84 έφηβους/βες, οι οποίοι/ες συμμετείχαν για πρώτη φορά, σε εξωσχολικό χρόνο, μόνο σε προγράμματα σχολικών δραστηριοτήτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με θέμα τους παραδοσιακούς χορούς. γ) Η «πειραματική 2» ομάδα, από 99 έφηβους/βες, οι οποίοι/ες συμμετείχαν πρώτη φορά, σε εξωσχολικό χρόνο, μόνο σε οργανωμένα προγράμματα παραδοσιακού χορού συλλόγων. Ως όργανο μέτρησης χρησιμοποιήθηκε ο παράγοντας «προτίμηση σε ομαδική εργασία» του ερωτηματολογίου «Κλίμακα Αισθημάτων για την Ομαδική Εργασία» των Cantwell και Andrews (2002), όπως εφαρμόστηκε στην Ελλάδα από τους Μαγκώτσιου και Γούδα (2009). Έγιναν τρεις μετρήσεις. Η ανάλυση αξιοπιστίας, σε κάθε μέτρηση, παρουσίασε καλές τιμές. Κατά την ανάλυση διακύμανσης ANOVA, μεταξύ των ομάδων, στην αρχική μέτρηση, δεν εμφανίστηκε στατιστικά σημαντική διαφορά. Από την ανάλυση διακύμανσης (repeated measure) για εξαρτημένα δείγματα ως προς δυο παράγοντες (μέτρηση-ομάδα), από τους οποίους ο ένας ήταν επαναλαμβανόμενος, διαπιστώθηκε στατιστικά σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ των δυο παραγόντων. Αναλύοντας την αλληλεπίδραση διαπιστώθηκε στατιστικά σημαντική επίδραση του επαναλαμβανόμενου παράγοντα «μέτρηση» σε όλες τις ομάδες. Στην «ομάδα ελέγχου» υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ όλων των χρονικών στιγμών μέτρησης και μείωση των μέσων όρων. Στις πειραματικές ομάδες αυξήθηκαν οι μέσοι όροι κατά τις μετρήσεις και μεγαλύτερος μέσος όρος παρουσιάστηκε στην «πειραματική 2» ομάδα. Μεταξύ των ομάδων, κατά την δεύτερη και τρίτη μέτρηση, υπήρξαν στατιστικά σημαντικές διαφορές και μεγαλύτερος μέσος όρος εμφανίστηκε στην «πειραματική 2» ομάδα. Συμπερασματικά, τα εκπαιδευτικά προγράμματα παραδοσιακού χορού συμβάλλουν, ώστε οι συμμετέχοντες έφηβοι να προτιμούν την ομαδική εργασία στο σχολείο, με την οποία δραστηριοποιείται και θεμελιώνεται η ικανότητα συλλογικότητας και αλληλεγγύης των μελών μιας ομάδας.

Λέξεις κλειδιά: παραδοσιακός χορός, προτίμηση σε ομαδική εργασία, έφηβοι

THE CONTRIBUTION OF TRADITIONAL DANCE EDUCATIONAL PROGRAMS TO THE PREFERENCE OF STUDENTS IN GROUP WORK AT SCHOOL.

DARGINIDOU, L., GENTI, M., GOULIMARIS, D.

DEMOCRITUS UNIVERSITY OF THRACE

Abstract

Teamwork is a strategy of collaborative learning teaching, based on goals and procedures. The purpose of this study was to investigate the contribution of traditional dance educational programs to students' preference for group work at school. The sample consisted of 280 adolescents A class of high school. Three groups were formed: a) The "control group", of 97 adolescents, who did not engage in any physical activity systematically outside of school time. b) The "experimental 1" group, from 84 adolescents, who participated for the first time, in extracurricular time, only in secondary school activity programs about traditional dances. c) The "experimental 2" group, from 99 teenagers, who participated for the first time, in extracurricular time, only in organized traditional club dance programs. The "preference for teamwork" factor of the "Emotion Scale for Teamwork" questionnaire by Cantwell and Andrews (2002), as applied in Greece by Magotsiou and Gouda (2009), was used as a measuring instrument. Three measurements were made. The reliability analysis, in each measurement, showed good values. During the ANOVA analysis of variance, there was no statistically significant difference between the groups in the initial measurement. From the repeated measure analysis for dependent samples for two factors (group-measurement), one of which was repetitive, a statistically significant interaction was found between the two factors. Analyzing the interaction, a statistically significant effect of the repetitive "measurement" factor was found in all groups. In the "control group" there are statistically significant differences between all-time points of measurement and reduction of averages. In the experimental groups, the averages during the measurements increased and a higher average was presented in the "experimental 2" group. Between the groups, during the second and third measurements, there were statistically significant differences and a higher average appeared in the "experimental 2" group. In conclusion, the traditional dance educational programs contribute to the fact that the participating teenagers prefer group work at school, which activates and establishes the ability of collectivity and solidarity of the members of a group.

Key words: traditional dance, preference for group work, teenagers

Εισαγωγή

Η ομαδική εργασία είναι μια στρατηγική της συνεργατικής διδασκαλίας μάθησης, με βάση τους σκοπούς και τις διαδικασίες.

Η ομαδικότητα, για την εκπαίδευση, αποτελεί χρήσιμη στρατηγική, επειδή συμβάλλει στην ανάπτυξη της γνωστικής, κοινωνικής και ηθικής αυτονομίας του ατόμου, όπως και στην ανάπτυξη συλλογικών πρακτικών και στάσεων που αποτελούν αποστολή του σχολείου (N.1566/1985, Βρεττός & Καψάλης, 1992; Gossett & Fischer, 2005). Μια πετυχημένη ομαδική εργασία είναι αποτέλεσμα συνεργασίας και κοινωνικής αλληλεξάρτησης των μελών της, τα οποία πρόθυμα, συμβάλλουν στην δημιουργία θετικού και αποτελεσματικού περιβάλλοντος, χωρίς εξατομίκευση και ανταγωνιστικότητα (Tarricone & Luca, 2002).

Στην διδασκαλία, όταν εφαρμόζεται ομαδοσυνεργατική στρατηγική μάθησης χαρακτηρίζεται από δημιουργία μικρών ομάδων, σχεδιασμό, οργάνωση εκδηλώσεων, παρουσίαση των συλλογικών δραστηριοτήτων (Γούδας, Χασάνδρα, Παπαχαρίσης & Γεροδήμος, 2006; Μουντάκης, 2006). Οι συμμετέχοντες έχουν την δυνατότητα, να αισθάνονται υπεύθυνα, σημαντικά και ικανά άτομα, ώστε να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα της σχολικής ζωής (Δερβίσης, 1999).

Μέσα στην ανομοιογενή ομάδα εργασίας αναπτύσσονται σχέσεις αποδοχής και αλληλοβοήθειας, που δίνουν στον αδύναμο μαθητή αίσθημα ασφάλειας και του επιτρέπουν να βιώσει, στα πλαίσια της ομάδας, την εμπειρία της επιτυχίας (Ματσαγγούρας, 2008).

Ειδικοί υποστηρίζουν, ότι μαθητές και μαθήτριες, οι οποίοι εργάζονται μέσα σε ομάδα, έχουν την ευκαιρία να βελτιώσουν τις κοινωνικές τους σχέσεις, να αυξήσουν την αποδοχή τους, ιδίως αν είναι μαθητές με ιδιαιτερότητες, να αναπτύξουν φιλίες, θετική κοινωνική συμπεριφορά απέναντι στους άλλους, με τους οποίους διαφέρουν ως προς την απόδοση, εθνικότητα και φύλο (Slavin, 1995). Μια προσεκτική αναγνώριση και μια σωστή κατάταξη των αντιλήψεων και αισθημάτων των παιδιών συνεισφέρει στη βελτίωση των τρόπων εφαρμογής της συνεργατικής διδασκαλίας μάθησης, αλλά και στη θετική έκβαση υλοποιούμενων παρεμβατικών προγραμμάτων, που έχουν στόχο τη βελτίωση των συνεργατικών δεξιοτήτων των μαθητών (Merrell, 2001). Επιπλέον, πρέπει να γίνεται αξιολόγηση της αντίληψης των μαθητών για τον ομαδικό τρόπο εργασίας, για να διευκολυνθεί η ομαλή εφαρμογή της συνεργατικής μάθησης και σε σύντομα χρονικά διαστήματα να παρέχεται αξιολογική πληροφορία για την έκβαση της εφαρμογής της. Έμμεσα, η αξιολόγηση δίνει πληροφορίες και για την κοινωνική συμπεριφορά των μαθητών. Είναι δεδομένο ότι, μαθητές με θετική κοινωνική συμπεριφορά προτιμούν τον ομαδικό τρόπο εργασίας, ενώ μαθητές εγωιστές και ατίθασοι προτιμούν τον ατομικό τρόπο εργασίας (Μαγκώτσιου & Γούδας, 2009).

Σκοπός της εργασίας ήταν η διερεύνηση της συμβολής εκπαιδευτικών προγραμμάτων παραδοσιακού χορού στην προτίμηση μαθητών για ομαδική εργασία στο σχολείο.

Μέθοδος

Δείγμα

Το δείγμα της μελέτης αποτέλεσαν 280 έφηβοι μαθητές/τριες, 12-13 ετών, οι οποίοι/ες φοιτούσαν στην Α τάξη γυμνασίου. Σχηματίστηκαν τρεις ομάδες: Η «ομάδα ελέγχου» αποτελείτο από 97 έφηβους/βες, οι οποίοι/ες δεν ασχολήθηκαν συστηματικά με καμιά φυσική δραστηριότητα σε εξωσχολικό χρόνο. Η «πειραματική 1» ομάδα αποτελείτο από 84 έφηβους/βες, οι οποίοι/ες συμμετείχαν για πρώτη φορά, σε εξωσχολικό χρόνο, μόνο σε προγράμματα σχολικών δραστηριοτήτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με θέμα τους παραδοσιακούς χορούς. Η

«πειραματική 2» ομάδα αποτελείται από 99 έφηβους/βες, οι οποίοι/ες συμμετείχαν πρώτη φορά, σε εξωσχολικό χρόνο, μόνο σε οργανωμένα προγράμματα παραδοσιακού χορού συλλόγων.

Συλλογή δεδομένων

Ως όργανο συλλογής δεδομένων στην έρευνα χρησιμοποιήθηκε ο παράγοντας «προτίμηση σε ομαδική εργασία» από το ερωτηματολόγιο «Κλίμακα Αισθημάτων για την Ομαδική Εργασία» (Feelings Towards Group Work) των Cantwell και Andrews (2002), όπως εφαρμόστηκε στην Ελλάδα από τους Μαγκώτσιου και Γούδα (2009). Η αξιοπιστία και η εγκυρότητα του ερωτηματολογίου έχει ελεγχθεί και από άλλες έρευνες στην Ελλάδα (Γούσια & Κουθούρης, 2011). Έγιναν τρεις μετρήσεις. Η τελική μέτρηση (δεύτερη) έγινε 7μήνες μετά την αρχική και η μέτρηση διατήρησης (τρίτη) έγινε 2 εβδομάδες μετά την τελική.

Στατιστική ανάλυση

Για τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν περιγραφικές μέθοδοι στατιστικής, ανάλυση αξιοπιστίας, αναλύσεις διακύμανσης one way-ANOVA και ανάλυση διακύμανσης ως προς δυο παράγοντες (ομάδα, μέτρηση) εκ των οποίων ο ένας ήταν επαναλαμβανόμενος (μέτρηση).

Πίνακας 1: Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις μετρήσεων «Προτίμηση σε ομαδική εργασία» στο σχολείο για τις τρεις ομάδες κατά τις τρεις μετρήσεις.

	ομάδα ελέγχου	πειραματική 1		πειραματική 2		σύνολα			
		Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.		
ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ ΣΕ ΟΜΑΔΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	1η ΜΕΤΡΗΣΗ	3.78	0.55	3.76	0.38	3.83	0.53	3.79	0.50
	2η ΜΕΤΡΗΣΗ	3.18	0.54	4.30	0.35	4.52	0.48	3.99	0.76
	3η ΜΕΤΡΗΣΗ	2.98	0.51	4.30	0.35	4.53	0.47	3.92	0.83

Αποτελέσματα

Κατά την ανάλυση αξιοπιστίας, σε κάθε μέτρηση, όλες οι τιμές Cronbach s' α ήταν καλές ($\alpha > .68$) και δεν υπήρξε στατιστικά σημαντική διαφορά κατά την αρχική μέτρηση ($F_{(2,278)}=0,411, p > .05$). Οπότε όλες οι ομάδες ξεκίνησαν από την ίδια βάση. Από την ανάλυση διακύμανσης για εξαρτημένα δείγματα ως προς δυο παράγοντες, από τους οποίους ο ένας ήταν επαναλαμβανόμενος (μέτρηση), διαπιστώθηκε στατιστικά σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ των δυο παραγόντων ($F_{(4,554)}=195.667, p < .05$). Αναλύοντας την αλληλεπίδραση για κάθε βαθμίδα του ανεξάρτητου παράγοντα διαπιστώθηκε στατιστικά σημαντική επίδραση του επαναλαμβανόμενου παράγοντα «μέτρηση» τόσο στην «ομάδα ελέγχου» ($F_{(2,277)}=119.472, p < .05$), στην «πειραματική 1» ($F_{(2,277)}=52.633, p < .05$) όσο και στην «πειραματική 2» ($F_{(2,277)}=105.740, p < .05$). Από το τεστ πολλαπλών συγκρίσεων Bonferroni διαπιστώθηκε ότι, στην «ομάδα ελέγχου» υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ όλων των χρονικών στιγμών μέτρησης. Στην «πειραματική 1» ομάδα και στην «πειραματική 2» ομάδα βρέθηκε ότι, υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ πρώτης και δεύτερης μέτρησης καθώς και μεταξύ πρώτης και τρίτης μέτρησης. Παρατηρώντας τους μέσους όρους (Πίνακας 1) διαπιστώνουμε, ότι στη «ομάδα ελέγχου» μειώθηκε ο μέσος όρος της προτίμησης για ομαδική εργασία, σε όλες τις χρονικές στιγμές της μέτρησης. Στις ομάδες «πειραματική 1» και «πειραματική 2» αυξήθηκαν οι μέσοι όροι της προτίμησης για ομαδική εργασία στο σχολείο και διατηρήθηκαν στα ίδια επίπεδα στο τέλος των μετρήσεων. Μεγαλύτερους μέσους όρους προτίμησης

για ομαδική εργασία εμφανίζονται στην «πειραματική 2» ομάδα σε σχέση με την «πειραματική 1». Μεταξύ των ομάδων, κατά την δεύτερη ($F_{(2,277)}=226.55, p<.05$) και τρίτη ($F_{(2,277)}= 324.127, p<.05$) μέτρηση, υπήρξαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ομάδων εφήβων και μεγαλύτερος μέσος όρος εμφανίστηκε στη ομάδα «πειραματική 2».

Συζήτηση-Συμπεράσματα

Μαθητές και μαθήτριες προτιμούν να εργάζονται ομαδικά σε κάποιο μάθημα, όταν εμφανίζουν ικανοποίηση για την σύνθεση της ομάδας, όταν είναι ευχαριστημένοι από την οργάνωση και την δυναμική της ομάδας, στην οποία ανήκουν και δουλεύουν, όταν έχουν αναπτύξει αισθήματα αυτοπεποίθησης, υπευθυνότητας και ικανότητας για τον ρόλο και την εργασία μέσα στην ομάδα (Μαγκώτσιου & Γούδας, 2009). Γενικότερα, οι συμμετέχοντες έφηβοι/βες στην έρευνα εκτιμούν πολύ καλό επίπεδο προτίμησης σε ομαδική εργασία. Οι μέσοι όροι προτίμησης σε ομαδική εργασία κυμάνθηκαν από 3,79 έως 3,99 της πενταβάθμιας κλίμακας (Πίνακας 1).

Οι έφηβοι, οι οποίοι συμμετείχαν σε εκπαιδευτικά προγράμματα παραδοσιακού χορού, φάνηκε ότι είναι εκπαιδευμένοι στην ομαδική εργασία και γιαυτό επιλέγουν και προτιμούν να δουλεύουν ομαδικά. Μέσω της εργασίας σε ομάδες, οι έφηβοι μαθαίνουν την κίνηση σαν δραστηριότητα, σε φυσικά πλαίσια, καταλαβαίνουν ότι μπορούν να δουλέψουν μαζί με άλλους και να μάθουν, χωρίς την άμεση εντολή του εκπαιδευτικού (Bähr & Wibowo, 2012). Είναι γνωστό ότι με την χορευτική λειτουργία των προγραμμάτων παραδοσιακού χορού δραστηριοποιείται και θεμελιώνεται η ανάπτυξη συλλογικότητας και αλληλεγγύης των μελών μιας ομάδας, μέσω της εύρυθμης ομαδικής χορευτικής λειτουργίας παρουσιάζοντας και έναν κοινωνικό δυναμισμό (Γκουτσίδης, 2004; Maisonpneuve, 2001; Βενετσάνου και Κουτσούμπα, 2015; Dania, 2016). Επομένως τα εκπαιδευτικά προγράμματα παραδοσιακού χορού συμβάλλουν στην προτίμηση συμμετεχόντων μαθητών και μαθητριών για ομαδική εργασία στο σχολείο.

Βιβλιογραφία

- Bähr, I. & Wibowo, J. (2012). Teacher action in the cooperative learning model in the physical education classroom. In B. Dyson & A. Casey (Eds.), *Cooperative learning in physical education: A research-based approach*, (pp 27 – 41). London: England, Routledge.
- Βενετσάνου, Φ. & Κουτσούμπα, Μ. (2015). Η Μελέτη της Φυσικής Κατάστασης των Χορευτών/-τριών: Παρούσα Κατάσταση και Προοπτικές, *Επιστήμη του Χορού*, 8,1–26. http://www.elepex.gr/images/stories/ogdoostomos/venetsanou_koutsouba_full_text_gr.pdf
- Βρεττός, Ι. & Καψάλης, Α. (1992). *Σκοποί και ιδεώδη της αγωγής*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Cantwell, R.H. & Andrews, B. (2002). Cognitive and psychological Factors Underlying Secondary Students' feelings Towards Group Work. *Educational Psychology*, 22, 75 – 91.
- Γκουτσίδης, Ι.Δ. (2004). Κοινωνική αλλαγή και παραδοσιακός χορός. Το παράδειγμα του Μοναστηρίου. Χορευτικά ετερόκλητα (επιμ. Ε.Αυδίκος, Ρ.Λουτζάκη, Χ.Παπακώστας). Αθήνα: εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα
- Γούδας, Μ., Χασάνδρα, Μ., Παπαχαρίσης, Β. & Γεροδήμος, Β. (2006). *Φυσική αγωγή Α' γυμνασίου*. Βιβλίο εκπαιδευτικού. Αθήνα: ΟΕΔΒ.
- Γούσια, Β. & Κουθούρης, Χ.(2011). Διερεύνηση της αντίληψης Μαθητών Δημοτικού σχολείου για την ομαδική εργασία μετά τη συμμετοχή τους σε πρόγραμμα Αγωγής Υπαίθρου. *Διοίκηση Αθλητισμού και Αναψυχής*, 8 (2), 18 – 28.

Dania, A. (2016) «Analyzing the Aesthetics of Dance Instructional Design. An Example from Greek Traditional Dance Teaching» στο Congress on Research in Dance Conference Proceedings, 116–126. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: 10.1017/cor.2016.17.

Maisonneuve, J. (2001). Εισαγωγή στην Ψυχοκοινωνιολογία (μετ. Ν. Χριστάκης). Αθήνα, Τυπωθήτω-Δάρδανος.

Merrell, K. W. (2001). Assessment of children’s social skills: recent developments, best practices, and new directions. *Exceptionality*, 9(1 & 2), 3-18.

Μαγκώτσιου, Ε. & Γούδας, Μ. (2009). Περιγραφή και οδηγίες χρήσης της Ελληνικής έκδοσης της Κλίμακας Αισθημάτων για την Ομαδική Εργασία (Feelings Toward Group Work). Τρίκαλα: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Εργαστήριο Ψυχολογίας της Άσκησης και Ποιότητας Ζωής.

Μουντάκης, Κ. (2006). Φυσική αγωγή. Τεύχος επιμορφωτικού υλικού. ΥΠΕΠΘ, Αθήνα: Π.Ι.

Slavin, R.E. (1995). Cooperative learning: Theory, research, and practice. Harlow, Essex: Allyn & Bacon.

Tarricone, P. & Luca, J. (2002). Employees, teamwork, and social interdependence—a formula for successful business? *Team Performance Management: An International Journal*, 8(3/4), 54–59.

Ματσαγγούρας, Η. Γ. (2008). Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία και Μάθηση. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΕΦΗΒΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΧΟΡΟΥ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥΣ

ΔΑΡΓΙΝΙΔΟΥ Λ., ΓΕΝΤΗ Μ., ΓΟΥΛΙΜΑΡΗΣ Δ.

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ

Περίληψη

Το σχολικό περιβάλλον αποτελεί παράγοντα της ποιότητας ζωής εφήβων, γιατί αντανακλά την αντίληψη αυτών για την ικανότητα μάθησης, συγκέντρωσης και τα συναισθήματά τους απέναντι στο σχολείο. Σκοπός της εργασίας ήταν η διερεύνηση των αντιλήψεων εφήβων για την συμβολή εκπαιδευτικών προγραμμάτων παραδοσιακού χορού στο σχολικό περιβάλλον. Δείγμα της μελέτης αποτέλεσαν 280 έφηβοι μαθητές/τριες, Α τάξης γυμνασίου. Σχηματίστηκαν τρεις ομάδες α) Η «ομάδα ελέγχου», από 97 έφηβους/βες, οι οποίοι/ες δεν ασχολήθηκαν συστηματικά με καμιά φυσική δραστηριότητα σε εξωσχολικό χρόνο. β) Η «πειραματική 1» ομάδα, από 84 έφηβους/βες, οι οποίοι/ες συμμετείχαν για πρώτη φορά, σε εξωσχολικό χρόνο, μόνο σε προγράμματα σχολικών δραστηριοτήτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με θέμα τους παραδοσιακούς χορούς. γ) Η «πειραματική 2» ομάδα, από 99 έφηβους/βες, οι οποίοι/ες συμμετείχαν πρώτη φορά, σε εξωσχολικό χρόνο, μόνο σε οργανωμένα προγράμματα παραδοσιακού χορού συλλόγων. Ως όργανο μέτρησης χρησιμοποιήθηκε ο παράγοντας «σχολικό περιβάλλον» του ερωτηματολογίου της ποιότητας ζωής «KIDSCREEN-52». Έγιναν τρεις μετρήσεις. Η ανάλυση αξιοπιστίας για καθεμία από τις τρεις μετρήσεις, εμφάνισε πολύ καλές τιμές. Κατά την αρχική μέτρηση έγινε ανάλυση διακύμανσης ANOVA και δεν παρουσιάστηκε στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ ομάδων. Στην ανάλυση διακύμανσης (repeated measure) για εξαρτημένα δείγματα ως προς δυο παράγοντες (μέτρηση-ομάδα), από τους οποίους ο ένας ήταν επαναλαμβανόμενος, διαπιστώθηκε στατιστικά σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ των δυο παραγόντων. Αναλύοντας την αλληλεπίδραση, παρουσιάστηκε στατιστικά σημαντική επίδραση του επαναλαμβανόμενου παράγοντα «μέτρηση» μόνο στην «ομάδα ελέγχου» και μείωση μέσων όρων. Ως προς τις ομάδες, κατά την δεύτερη και τρίτη μέτρηση υπήρξαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μόνο μεταξύ της «ομάδας ελέγχου» και της «πειραματικής 1» ομάδας, η οποία παρουσίασε τον μεγαλύτερο μέσο όρο. Οι συμμετέχοντες έφηβοι ανέφεραν ότι έχουν πάρα πολύ καλή αντίληψη για το σχολικό περιβάλλον τους. Συμπερασματικά, τα εκπαιδευτικά προγράμματα παραδοσιακού χορού συμβάλλουν, ώστε οι συμμετέχοντες έφηβοι να εκτιμούν θετικότερα το σχολικό περιβάλλον τους, να χαίρονται, όταν πηγαίνουν στο σχολείο, να έχουν καλές ακαδημαϊκές επιδόσεις και να απολαμβάνουν την σχολική ζωή.

Λέξεις κλειδιά: παραδοσιακός χορός, σχολικό περιβάλλον, έφηβοι

ADOLESCENTS 'PERCEPTIONS OF THE CONTRIBUTION OF TRADITIONAL DANCE EDUCATION PROGRAMS IN THEIR SCHOOL ENVIRONMENT

L. DARGINIDOU, M. GENTI, D. GOULIMARIS

DEMOCRITUS UNIVERSITY OF THRACE

Abstract

The school environment is a factor in the quality of life of adolescents because it reflects their perception of their ability to learn, to concentrate and their feelings towards school. The purpose of this study was to explore the perceptions of adolescents about the contribution of traditional dance educational programs in the school environment. The sample of the study consisted of 280 adolescent students, A grade of high school. Three groups were formed a) The "control group", of 97 adolescents, who did not engage in any physical activity systematically outside of school time. b) The "experimental 1" group, from 84 adolescents, who participated for the first time, in extracurricular time, only in secondary school activity programs about traditional dances. c) The "experimental 2" group, from 99 teenagers, who participated for the first time, in extracurricular time, only in organized traditional club dance programs. The factor "school environment" of the quality of life questionnaire "KIDSCREEN-52" was used as a measuring instrument. Three measurements were made. The reliability analysis for each of the three measurements showed very good values. During the initial measurement, ANOVA analysis of variance was performed and there was no statistically significant difference between groups. In the repeated measure analysis for dependent samples for two factors (group-measurement), one of which was repetitive, a statistically significant interaction was found between the two factors. The interaction, there was a statistically significant effect of the repetitive factor "measurement" only on the "control group" and reduction of averages. Regarding the groups, during the second and third measurements there were statistically significant differences only between the "control group" and the "experimental 1" group, which presented the largest average. The participating adolescents reported that they have a very good understanding of their school environment. In conclusion, the traditional dance educational programs help the participating teenagers to appreciate their school environment more positively, to be happy when they go to school, to have a good academic performance and to enjoy school life.

Key words: Greeks dance, adolescents, school environment

Εισαγωγή

Είναι γνωστό ότι στο σχολικό περιβάλλον κρίνεται η ικανότητα των εφήβων για ακαδημαϊκές επιδόσεις και εμφανίζεται η αντίληψη των εφήβων για τις σχέσεις τους με τους καθηγητές και το ενδιαφέρον των καθηγητών γι' αυτούς (Roeser, Urban & Stephens, 2009). Το σχολικό περιβάλλον αποτελεί παράγοντα της ποιότητας ζωής των εφήβων, γιατί αντανακλά την αντίληψη των εφήβων για την ικανότητα μάθησης και συγκέντρωσης και τα συναισθήματά τους απέναντι στο σχολείο, δηλαδή κατά πόσο το σχολείο θεωρείται απ' αυτούς ότι είναι ένα ενδιαφέρον, διασκεδαστικό και αγαπητό μέρος (Τούντας, κ.α, 2006). Επίσης η ποιότητα των σχέσεων μαθητή-εκπαιδευτικού, έχει αποδειχθεί ότι συμβάλλει στην μακροπρόθεσμη επιτυχία των μαθητών/τριων και στην αποτελεσματική συμπεριφορά (Hamre & Pianta, 2001). Επιπλέον, οι μαθητές/τριες, οι οποίοι/ες αναφέρουν θετικές σχέσεις με τους δασκάλους τους, παρουσίασαν υψηλότερη βαθμολογία στα τεστ των μαθηματικών και της ανάγνωσης (Konishi, Hymel, Zumbo & Li, 2010).

Σκοπός αυτής της μελέτης ήταν η διερεύνηση της αντίληψης των εφήβων για την συμβολή εκπαιδευτικών προγραμμάτων παραδοσιακού χορού στο σχολικό περιβάλλον, δηλαδή τη γνωστική τους ικανότητα ως προς την μάθηση και συγκέντρωση, αλλά και τα συναισθήματα, όπως η ικανοποίηση και η ευχαρίστηση που τους δημιουργεί το σχολείο.

Μέθοδος

Δείγμα

Το δείγμα της μελέτης αποτέλεσαν 280 έφηβοι μαθητές/τριες, 12-13 ετών, οι οποίοι/ες φοιτούσαν στην Α τάξη γυμνασίου. Σχηματίστηκαν τρεις ομάδες: Η «ομάδα ελέγχου», αποτελείτο από 97 έφηβους/βες, οι οποίοι/ες δεν ασχολήθηκαν συστηματικά με καμιά φυσική δραστηριότητα σε εξωσχολικό χρόνο. Η «πειραματική 1» ομάδα, αποτελείτο από 84 έφηβους/βες, οι οποίοι/ες συμμετείχαν για πρώτη φορά, σε εξωσχολικό χρόνο, μόνο σε προγράμματα σχολικών δραστηριοτήτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με θέμα τους παραδοσιακούς χορούς. Η «πειραματική 2» ομάδα, αποτελείτο από 99 έφηβους/βες, οι οποίοι/ες συμμετείχαν πρώτη φορά, σε εξωσχολικό χρόνο, μόνο σε οργανωμένα προγράμματα παραδοσιακού χορού συλλόγων.

Συλλογή δεδομένων

Ως όργανο συλλογής δεδομένων, στην έρευνα, χρησιμοποιήθηκε ο παράγοντας «σχολικό περιβάλλον» του ερωτηματολογίου της ποιότητας ζωής «KIDSCREEN-52», όπως εφαρμόστηκε και στον ελληνικό πληθυσμό (Karasimoroulou, Derri & Zervoudaki, 2012; Τούντας κ.α., 2006). Έγιναν τρεις μετρήσεις. Η τελική μέτρηση (δεύτερη) έγινε 7μήνες μετά την αρχική και η μέτρηση διατήρησης (τρίτη) έγινε 2 εβδομάδες μετά την τελική.

Στατιστική ανάλυση

Για τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν περιγραφικές μέθοδοι στατιστικής, ανάλυση αξιοπιστίας, αναλύσεις διακύμανσης one way-ANOVA και ανάλυση διακύμανσης ως προς δυο παράγοντες (ομάδα, μέτρηση) εκ των οποίων ο ένας ήταν επαναλαμβανόμενος (μέτρηση).

Πίνακας 1. Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις μετρήσεων (αντιλήψεις εφήβων για το σχολικό περιβάλλον) για τις τρεις ομάδες κατά τις τρεις μετρήσεις.

		ομάδα ελέγχου		πειραματική 1		πειραματική 2		σύνολα	
		M.O.	T.A.	M.O.	T.A.	M.O.	T.A.	M.O.	T.A.
ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	1η ΜΕΤΡΗΣΗ	4.05	0.62	4.00	0.38	4.02	0.49	4.03	0.51
	2η ΜΕΤΡΗΣΗ	3.97	0.57	4.17	0.30	4.02	0.40	4.05	0.45
	3η ΜΕΤΡΗΣΗ	3.90	0.64	4.17	0.45	4.04	0.42	4.03	0.53

Αποτελέσματα

Κατά την ανάλυση αξιοπιστίας, σε κάθε μέτρηση, όλες οι τιμές Cronbach's' α ήταν πολύ καλές ($\alpha > .81$). Η ανάλυση διακύμανσης One-Way ANOVA έδειξε, ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά κατά την αρχική μέτρηση ($F_{(2,278)}=0.199, p>0.05$). Οπότε όλες οι ομάδες ξεκίνησαν από την ίδια βάση. Από την ανάλυση διακύμανσης για εξαρτημένα δείγματα ως προς δυο παράγοντες, από τους οποίους ο ένας ήταν επαναλαμβανόμενος (μέτρηση), διαπιστώθηκε στατιστικά σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ των δυο παραγόντων ($F_{(4,554)}=5.116, p<.05$). Αναλύοντας την αλληλεπίδραση για κάθε ομάδα διαπιστώθηκε στατιστικά σημαντική επίδραση του επαναλαμβανόμενου παράγοντα «μέτρηση» μόνο στην «ομάδα ελέγχου» ($F_{(2,277)}=3.530, p<.05$) και στην «πειραματική 1» ομάδα ($F_{(2,277)}=4.505, p<.05$). Από το test πολλαπλών συγκρίσεων Bonferroni διαπιστώθηκε ότι στην «ομάδα ελέγχου» υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μόνο μεταξύ πρώτης και τρίτης μέτρησης. Στην «πειραματική 1» ομάδα υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μόνο μεταξύ πρώτης και δεύτερης μέτρησης, όπως και μεταξύ πρώτης και τρίτης μέτρησης. Στην «πειραματική 2» δεν παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές. Παρατηρώντας τους μέσους όρους (πίνακας 1) διαπιστώνουμε ότι στην «ομάδα ελέγχου» υπάρχει μείωση μέσων όρων από την πρώτη στην τρίτη μέτρηση, ενώ στην «πειραματική 1» ομάδα παρατηρούμε αύξηση μέσων όρων για την εκτίμηση του σχολικού περιβάλλοντος κατά την δεύτερη μέτρηση και διατήρηση κατά την τρίτη μέτρηση. Όσον αφορά τη διαφοροποίηση μεταξύ ομάδων της εκτίμησης εφήβων για το σχολικό περιβάλλον, κατά την δεύτερη ($F_{(2,277)}=4.558, p<.05$) και τρίτη ($F_{(2,277)}=6.268, p<.05$) μέτρηση υπήρξαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μόνο μεταξύ «ομάδας ελέγχου» και «πειραματικής 1» ομάδας. Παρατηρώντας τους μέσους όρους (πίνακας 1) κατά την δεύτερη μέτρηση, όπως και κατά την τρίτη μέτρηση μεγαλύτερος μέσος όρος παρουσιάστηκε στην «πειραματική 1» ομάδα.

Συζήτηση-Συμπεράσματα

Γενικότερα όλοι οι συμμετέχοντες έφηβοι ανέφεραν ότι έχουν πάρα πολύ καλή αντίληψη για το σχολικό περιβάλλον στο οποίο φοιτούν. Οι μέσοι όροι του σχολικού περιβάλλοντος κυμάνθηκαν από 4,03 έως 4,05 της πενταβάθμιας κλίμακας (Πίνακας 1).

Στην ομάδα των εφήβων, η οποία συμμετείχε σε προγράμματα σχολικών δραστηριοτήτων με θέμα τον παραδοσιακό χορό παρατηρήθηκε αύξηση μέσων όρων του σχολικού περιβάλλοντος (Πίνακας 1). Επειδή αυτή η ομάδα εφήβων είχε μεγαλύτερη επαφή με τους καθηγητές, δηλαδή αλληλοεπιδρούσε με τους καθηγητές σε σχολικό και σε εξωσχολικό χρόνο περισσότερο, από ότι οι άλλοι έφηβοι/βες των ομάδων, έμαθε καλύτερα να συνεργάζεται με αυτούς και να δραστηριοποιείται σύμφωνα με τους κανόνες του σχολείου, οπότε μπόρεσαν να ανταποκριθούν και να τα πηγαίνουν καλύτερα στο σχολείο, από τους άλλους εφήβους/βες των άλλων ομάδων. Άλλωστε αυτοί οι έφηβοι/βες είχαν περισσότερες ευκαιρίες γνώσης και μάθησης μέσω των προγραμμάτων σχολικών δραστηριοτήτων, μεγαλύτερη αλληλεπίδραση μέσα στο πλαίσιο του σχολείου, αλλά και περισσότερες ευκαιρίες μάθησης, μέσω μίμησης προτύπων και συμπεριφοράς των καθηγητών τους, σύμφωνα με την θεωρία της κοινωνικής μάθησης του Bandura.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα παραδοσιακού χορού συμβάλλουν, ώστε μαθητές και μαθήτριες να αντιλαμβάνονται και εκτιμούν θετικότερα το σχολικό περιβάλλον, να χαίρονται, όταν πηγαίνουν στο σχολείο, να έχουν καλές ακαδημαϊκές επιδόσεις και να απολαμβάνουν την σχολική ζωή (Δαργινίδου & Γουλιμάρης, 2016). Επομένως τα εκπαιδευτικά προγράμματα παραδοσιακού χορού συμβάλλουν στην ανάπτυξη θετικής αντίληψης για το σχολικό περιβάλλον της ποιότητας ζωής, σε συμμετέχοντες εφήβους/βες μαθητές/τριες.

Βιβλιογραφία

- Roeser, R.W., Urban, T. & Stephens, J.C. (2009). School as a context of motivation and development. In K. Wentzel & A. Wigfield (Eds.), *Handbook of motivation at school* 381–410. Mahwah, Lawrence Erlbaum.
- Hamre, B. K. & Pianta, R. C. (2001). Early teacher-child relationships and the trajectory of children's school outcomes through eighth grade. *Child Development*, 72, 625-638.
- Konishi, C., Hymel, S., Zumbo, B.D., & Li, Z. (2010). Do school bullying and student—Teacher relationships matter for academic achievement? A multi-level analysis. *Canadian Journal of School Psychology*, 25, 19-39.
- Karasimopoulou, S., Derri, B. & Zervoudaki, E. (2012). Children's perceptions about their health-related quality of life: effects of a health education—social skills program. *Health education research*, 27(5), 780–793.
- Τούντας, Γ., Τσιάντης, Ι., Δημητρακάκη, Χ., Πετανίδου, Δ., Τζαβάρα, Χ., Διαρεμέ, Σ., Παπαδοπούλου, Κ. & Στοϊκίδου, Μ., (2006). Μελέτη Kidscreen: Αξιολόγηση της ποιότητας ζωής σχετιζόμενης με την υγεία των παιδιών και των εφήβων. Ημερομηνία ανάκτησης: 15-2-2012. <http://www.neaygeia.gr>.
- Bolak, K., Bialach, D. & Dunphy, M. (2005). Standards-based, thematic units integrate the arts and energize students and teachers. *Middle School Journal*, 31(2), 57-60.
- Δαργινίδου, Λ. & Γουλιμάρης, Δ. (2016). Ποιότητα ζωής και παραδοσιακός χορός. 44ο διεθνές συνέδριο χορού, CID UNESCO, Αθήνα.

DEVELOPMENT OF THE DANCE MOTIVATION INVENTORY (DMI): ΕΛΕΓΧΟΣ ΔΟΜΙΚΗΣ ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΟΡΕΥΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΚΟΥΛΤΖΗ Α., ΦΙΛΙΠΠΟΥ Φ., ΡΟΚΚΑ ΣΤ., ΓΟΥΛΙΜΑΡΗΣ Δ., ΡΟΚΚΑ ΣΤ. ΒΑΡΣΑΜΗ Δ.

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ

Περίληψη

Σκοπός της εργασίας ήταν να ελέγξει τη δομική εγκυρότητα και αξιοπιστία του ερωτηματολογίου «Dance Motivation Inventory (DMI)» των Maraz, Király, Urbán, Griffiths και Demetrovics (2015), ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί στο ελληνικό χορευτικό περιβάλλον. Στην έρευνα πήραν μέρος 113 άνδρες και 311 γυναίκες που συμμετείχαν σε οργανωμένα μαθήματα Ελληνικού Παραδοσιακού Χορού, κλασσικού χορού, σύγχρονου χορού, Latin και ethnic χορών. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν όλες οι ερωτήσεις/ μεταβλητές, που χρησιμοποιήθηκαν από τους δημιουργούς του ερωτηματολογίου για την παραγωγή του. Οι ερωτήσεις ήταν 51 και προσετέθη ακόμη μία μετά από πιλοτική έρευνα. Οι απαντήσεις δόθηκαν σε 5θμια κλίμακα Likert. Η στατιστική ανάλυση περιελάμβανε περιγραφική στατιστική, διερευνητική παραγοντική ανάλυση και ανάλυση εσωτερικής συνοχής. Από την ανάλυση των δεδομένων προκύπτουν τα: α. αποκλείστηκαν από τη συνέχεια της παραγοντικής ανάλυσης 9 ερωτήσεις αφού δεν πληρούσαν το κριτήριο MSA (>.05). β. Οι 43 ερωτήσεις κατανεμήθηκαν στους 9 παράγοντες που εξετάζουν τα κίνητρα συμμετοχής σε χορευτικής δραστηριότητας. Οι παράγοντες αυτοί είναι: α) «Κοινωνικοποίηση», με 6 ερωτήσεις π.χ. «γιατί ο χορός συμβάλλει στην κοινωνικοποίησή μου», β) «Αυτοπεποίθηση», με 6 ερωτήσεις π.χ. «όταν χορεύω δε νοιώθω ντροπαλός», γ) «Απόδραση», με 6 ερωτήσεις π.χ. «χορεύοντας ξεχνάω τα καθημερινά μου προβλήματα», δ) «Υγεία», με 5 ερωτήσεις π.χ. «όταν χορεύω προσέχω τη σιλουέτα μου», ε) «Ευχαρίστηση», π.χ. «χορεύω γιατί με γεμίζει με ενέργεια», στ. «Έκσταση», με 4 ερωτήσεις π.χ. «όταν χορεύω μπορώ και βιώνω μια εκστατική εμπειρία», ζ) «Ικανότητα», με 5 ερωτήσεις π.χ. «όταν χορεύω μου αρέσει να έχω τον έλεγχο του σώματός μου», η) «Αναζήτηση σχέσεων», με 3 ερωτήσεις π.χ. «έχω τη δυνατότητα να συναντήσω όμορφα κορίτσια/αγόρια» και θ) «Φιλία», με 3 ερωτήσεις του τύπου π.χ. «συμμετέχω σε μαθήματα χορού γιατί θέλω να κάνω καινούργιους φίλους». γ. η εσωτερική συνοχή και των εννέα παραγόντων κυμάνθηκε σε υψηλά επίπεδα (α του Cronbach >.83). Από τα αποτελέσματα της έρευνας διαπιστώνεται ότι το Ερωτηματολόγιο Παρακίνησης στον Χορό (ΕΠΧ) είναι κατάλληλο για να μετρήσει τα κίνητρα συμμετοχής σε χορευτικές δραστηριότητες στον ελληνικό χώρο.

Λέξεις κλειδιά: Εγκυρότητα ερωτηματολογίου, παρακίνηση, χορευτικές δραστηριότητες

DEVELOPMENT OF THE DANCE MOTIVATION INVENTORY (DMI): EVALUATION OF STRUCTURE & RELIABILITY IN GREEK DANCING CONTEXT

KOULTZI A., FILIPPOU F., ROKKA ST., GOULIMARIS D., ROKKA ST., & VARSAMI D.

DEMOCRITUS UNIVERSITY OF THRACE

Abstract

The aim of this work was to investigate the structural validity and reliability of the "Dance Motion Inventory (DMI)" questionnaire (Maraz, Király, Urbán, Griffiths & Demetrovics, 2015) so that it could be used in the Greek dance environment. The survey involved 113 men and 311 women who participated in organized courses of Greek Traditional Dance, Classical Dance, Contemporary Dance, Latin, and Ethnic Dances. All the questions/variables used by the authors of the questionnaire to produce the data were used to collect the data. The questions were 51 and another one was added after a pilot investigation. The answers were given on a 5th scale Likert. The statistical analysis included descriptive statistics, exploratory factor analysis and internal consistency analysis. The analysis of the data shows: a. excluded from the continuation of the factor analysis 9 questions since they did not meet the MSA criterion ($>.05$). b. The 43 questions were allocated to the 9 factors considering the motivations for participating in dance activities. These factors are: (a) 'Socialising', with 6 questions e.g. "...because dance contributes to my socialization", b) "Self-confidence", with 6 questions e.g. "when I dance I don't feel shy", c) "Escapism", with 6 questions e.g. "dancing I forget my daily problems", d) "Fitness", with 5 questions e.g. "when I dance I watch my figure", e.g. "Mood Enhancement", e.g. "...dancing because it fills me with energy", f. "Trance", with 4 questions e.g. "when I dance I can and experience an ecstatic experience", g) "Mastery", with 5 questions e.g. "when I dance I like to have control of my body", h) "Intimacy", with 3 questions e.g. "...I have the opportunity to meet beautiful girls/boys" and i) "Friendship", with 3 questions of the type e.g. "...I participate in dance lessons because I want to make new friends". c. the internal coherence of all nine factors ranged at high levels (Cronbach's $\alpha >.83$). The results of the survey show that the Dance Motivation Questionnaire (DMQ) is suitable to measure the motivations for participating in dance activities in the Greek environment.

Key words: Questionnaire's validation, motivation, dancing activities

Εισαγωγή

Αισθητή είναι η απουσία ενός ερωτηματολογίου που να διερευνά τους λόγους για τους οποίους ένα άτομο συμμετέχει σε χορευτικές δραστηριότητες και να έχει κατασκευαστεί εξ αρχής για τον χορό αφού τα ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν και χρησιμοποιούνται ακόμη και σήμερα για τη διερεύνηση της παρακίνησης για συμμετοχή σε χορευτικές δραστηριότητες κατασκευάστηκαν για να μετρήσουν την παρακίνηση για συμμετοχή σε άλλες φυσικές δραστηριότητες. Για τον λόγο αυτό, απαραίτητη κρίνεται η προσαρμογή ενός έγκυρου οργάνου μέτρησης αποκλειστικά για τον χορό, το οποίο θα εξυπηρετεί τις ερευνητικές απαιτήσεις του χώρου. Σκοπός της εργασίας ήταν να ελέγξει τη δομική εγκυρότητα και αξιοπιστία του ερωτηματολογίου «Dance Motivation Inventory (DMI)» των Maraz, Király, Urbán, Griffiths και Demetrovics (2015), ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί στο ελληνικό χορευτικό περιβάλλον.

Μέθοδος

Δείγμα

Στην έρευνα πήραν μέρος 424 χορευτές (113) και χορεύτριες (311) που παίρνουν μέρος σε χορευτικές δραστηριότητες ελληνικού παραδοσιακού χορού (308), κλασσικού (28), σύγχρονου (29), Latin (37) και ethnic (22) χορού.

Εργαλείο συλλογής δεδομένων

Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο Dance Motivation Inventory (DMI) των Maraz, Király, Urbán, Griffiths και Demetrovics (2015). Το ερωτηματολόγιο, που δόθηκε για συμπλήρωση, αποτελούνταν από 51 ερωτήσεις. Μετά από τη στατιστική επεξεργασία, στο τελικό ερωτηματολόγιο συμπεριελήφθησαν 29 ερωτήσεις αφού οι υπόλοιπες 21 δεν πληρούσαν τα κριτήρια (στατιστικούς δείκτες) για να συμμετάσχουν στο τελικό ερωτηματολόγιο. Οι 29 ερωτήσεις κατανέμονται στους 8 παράγοντες οι οποίοι διερευνούν την έννοια της παρακίνησης. α. «υγεία», β. ευχαρίστηση/διάθεση, γ. αναζήτηση σχέσεων, δ. κοινωνικοποίηση, ε. έκσταση, στ. ικανότητα/επιδεξιότητα, ζ. αυτοπεποίθηση, και η. απόδραση. Οι απαντήσεις δόθηκαν σε 5θμια κλίμακα τύπου Likert από 1= διαφωνώ απόλυτα έως και 5= συμφωνώ απόλυτα. Όλοι οι παράγοντες παρουσίασαν καλή εσωτερική συνοχή (α του Cronbach > .73).

Διαδικασία

Η μετάφραση του ερωτηματολογίου στην ελληνική γλώσσα πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο της διπλής μετάφρασης (back to back translation) όπως προτείνουν οι Banville, Desrosiers και Genet-Volet (2000) για τα ερωτηματολόγια τα οποία έχουν κατασκευαστεί για διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα από αυτά που πρόκειται να χρησιμοποιηθούν. Το ερωτηματολόγιο που δόθηκε για συμπλήρωση περιελάμβανε 52 ερωτήσεις αφού προστέθηκε μια ακόμη που προέκυψε μετά την πιλοτική έρευνα. Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου πραγματοποιήθηκε με τη χρήση της πλατφόρμας Google Form. Το link του ερωτηματολογίου στάλθηκε σε υπευθύνους χορευτικών συλλόγων και ομάδων καθώς και σε δασκάλους χορού και αυτοί με τη σειρά τους κάλεσαν τους χορευτές τους να συμμετάσχουν στην έρευνα.

Στατιστική ανάλυση

Οι στατιστικές αναλύσεις που πραγματοποιήθηκαν ήταν: περιγραφική στατιστική, διερευνητική παραγοντική ανάλυση και ανάλυση εσωτερικής συνοχής με τη χρήση των δεικτών α του Cronbach (Ουζούνη & Νακάκης, 2011).

Αποτελέσματα

Διερευνητική Παραγοντική Ανάλυση

Ο έλεγχος της καταλληλότητας των δεδομένων για παραγοντική ανάλυση με τη χρήση των δεικτών Kaiser-Meyer-Olkin (ΚΜΟ) και Bartlett's test of Sphericity ενώ αυτός της καταλληλότητας των μεταβλητών για τη συμμετοχή στην παραγοντική ανάλυση με τη χρήση του δείκτη Measure of Sampling Adequacy (MSA) (Cerny & Kaiser, 2010). Από τις τιμές που λαμβάνουν οι δείκτες ΚΜΟ= .895 και Bartlett's test of Sphericity 12010.69/df=903 & $p < .001$ διαπιστώνεται ότι τα δεδομένα της έρευνας είναι κατάλληλα για παραγοντική ανάλυση. Όσον αφορά στις τιμές του δείκτη MSA, φαίνεται ότι για 43 μεταβλητές είναι ικανοποιητικές (MSA>.84) και επιτρέπουν τη συμμετοχή τους στην εξέλιξη της ανάλυσης. Αντίθετα, για 9 μεταβλητές οι τιμές δεν επιτρέπουν την παραπέρα συμμετοχή τους αφού οι τιμές της MSA βρέθηκαν να είναι <.5.

Για τον έλεγχο της δομικής εγκυρότητας του ερωτηματολογίου εφαρμόστηκε διερευνητική παραγοντική ανάλυση με τη μέθοδο των κυρίων συνιστωσών με διαγώνια περιστροφή των αξόνων και με ιδιοτιμή του κάθε παράγοντα μεγαλύτερη της μονάδας. Από τα αποτελέσματα της ανάλυσης διαπιστώνεται η δομική εγκυρότητα του ερωτηματολογίου, οι 43 ερωτήσεις/ μεταβλητές κατανέμονται και σχηματίζουν εννέα παράγοντες και οι οποίοι είναι α) «Κοινωνικοποίηση», με 6 ερωτήσεις π.χ. «γιατί ο χορός συμβάλλει στην κοινωνικοποίησή μου», β) «Αυτοπεποίθηση», με 6 ερωτήσεις π.χ. «όταν χορεύω δε νοιώθω ντροπαλός», γ) «Απόδραση», με 6 ερωτήσεις π.χ. «χορεύοντας ξεχνάω τα καθημερινά μου προβλήματα», δ) «Υγεία», με 5 ερωτήσεις π.χ. «όταν χορεύω προσέχω τη σιλουέτα μου», ε) «Ευχαρίστηση», π.χ. «χορεύω γιατί με γεμίζει με ενέργεια», στ. «Έκσταση», με 4 ερωτήσεις π.χ. «όταν χορεύω μπορώ και βιώνω μια εκστατική εμπειρία», ζ) «Ικανότητα», με 5 ερωτήσεις π.χ. «όταν χορεύω μου αρέσει να έχω τον έλεγχο του σώματός μου», η) «Αναζήτηση σχέσεων», με 3 ερωτήσεις π.χ. «έχω τη δυνατότητα να συναντήσω όμορφα κορίτσια/αγόρια» και θ) «Φιλία», με 3 ερωτήσεις του τύπου π.χ. «συμμετέχω σε μαθήματα χορού γιατί θέλω να κάνω καινούργιους φίλους». Για τον έλεγχο της εσωτερικής συνοχής των παραγόντων λήφθηκε υπόψη η τιμή του δείκτη α του Cronbach η τιμή του οποίου κρίνεται ικανοποιητική για όλους τους παράγοντες αφού είναι μεγαλύτερη του .80.

Συζήτηση-Συμπεράσματα

Ο έλεγχος της καταλληλότητας των μεταβλητών για συμπερίληψη στη συνέχεια της διερευνητικής παραγοντικής ανάλυσης απέκλεισε τη συμμετοχή 9 μεταβλητών αφού οι τιμές του δείκτη MSA ήταν <.50. Έτσι η διερευνητική παραγοντική ανάλυση πραγματοποιήθηκε με τη συμμετοχή 43 μεταβλητών οι οποίες κατανεμήθηκαν σε 9 παράγοντες των οποίων ο έλεγχος της εσωτερικής συνοχής πραγματοποιήθηκε με τον δείκτη α του Cronbach. Οι τιμές του δείκτη για όλους τους παράγοντες επιβεβαίωσε την αξιόπιστη εσωτερική συνοχή όλων των παραγόντων. Από τα αποτελέσματα της έρευνας διαπιστώνεται ότι το Ερωτηματολόγιο Παρακίνησης στον Χορό (ΕΠΧ) είναι κατάλληλο για να μετρήσει τα κίνητρα συμμετοχής σε χορευτικές δραστηριότητες στον ελληνικό χώρο.

Βιβλιογραφία

- Banville, D., Desroriers, P. & Genet-Volet, Y. (2000). Translating questionnaires and inventories using a cross-cultural translation technique. *Journal of Teaching in Physical Education*. 19:374-387.
- Cerny & Kaiser, (2010). A Study Of A Measure Of Sampling Adequacy For Factor-Analytic Correlation Matrices. *Multivariate Behavioral Research*, 12(1): 43-47. https://doi.org/10.1207/s15327906mbr1201_3

Maraz, Király, Urbán, Griffiths, & Demetrovics (2015). Why Do You Dance? Development of the Dance Motivation Inventory (DMI). PLoS ONE: 10(3): e0122866. doi: <https://10.1371/journal.pone.0122866>

Ουζούνη, Χ., Νακάκης, Κ. (2011). Η Αξιοπιστία και η Εγκυρότητα των Εργαλείων Μέτρησης σε Ποσοτικές Μελέτες. ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ. 50(2): 231–239

Η ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΙΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΕΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ

ΜΟΥΣΟΥΡΑΚΗ Μ., ΓΟΥΛΙΜΑΡΗΣ Δ., ΑΛΜΠΑΝΙΔΗΣ Ε., ΦΙΛΙΠΠΟΥ, Φ.

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ

Περίληψη

Ο χορός, ως συστατικό στοιχείο του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού, καθρέπτιζε κάθε πτυχή της ζωής των αρχαίων Ελλήνων, όπως φαίνεται μέσα από τα διασωθέντα κείμενα από την εποχή του Ομήρου έως την ύστερη αρχαιότητα. Όπως συνέβη και με όλες οι υπόλοιπες τέχνες, η τέχνη της «όρχησης» απέκτησε σημαντική άνθιση στην εποχή της Κλασικής αρχαιότητας, στοιχείο που διαφαίνεται μέσα από το πλούσιο συγγραφικό έργο των αρχαίων φιλοσόφων του 4ου και 5ου αιώνα π.Χ. και ιδιαίτερα μέσα από τα έργα του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη. Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν η ανάδειξη της παιδαγωγικής και της θεραπευτικής επίδρασης του χορού μέσα από το έργο των δύο φιλοσόφων. Προκειμένου να επιτευχθεί ο παραπάνω σκοπός πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση, η οποία βασίστηκε σε πρωτογενείς πηγές (διασωθέντα έργα των δύο φιλοσόφων) μεταφρασμένες στην νέα ελληνική γλώσσα και σε δευτερογενείς (έργα σύγχρονων συγγραφέων). Οι πηγές αυτές αναζητήθηκαν σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων με τη χρήση μηχανών αναζήτησης (Google Scholar, Academia.edu), συνδυάζοντας τις παρακάτω λέξεις κλειδιά, στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα: «χορός», «αρχαία Ελλάδα», «Πλάτωνας», «Αριστοτέλης», «παιδαγωγική» και «θεραπευτική» αξία του χορού. Μέσα από την μελέτη των βιβλιογραφικών πηγών προέκυψε, ότι καθένας από τους δύο παραπάνω φιλοσόφους ανέπτυξε μία δική του, ξεχωριστή παιδαγωγική και θεραπευτική θεωρία. Συγκεκριμένα, ο Πλάτωνας διαμόρφωσε μία «ηθική» θεωρία για τον χορό, περιγράφοντας τα είδη χορού και τον τρόπο που θα πρέπει να χορεύονται από ελεύθερους πολίτες, την ένταξή τους στην παιδαγωγική πρακτική, καθώς και μία «ψυχοθεραπευτική» θεωρία σχετικά με τις επιδράσεις της κίνησης, του ρυθμού και του χορού στην αποκατάσταση της ψυχικής ισορροπίας των ανθρώπων. Από την άλλη πλευρά, ο Αριστοτέλης υποστήριξε μία «μιμητική» θεωρία, τονίζοντας την εκπαιδευτική και ψυχολογική σημασία της μουσικής και του χορού, καθώς και τον θεραπευτικό ρόλο της «ενθουσιαστικής-μουσικής» και της «τραγικής-θεατρικής» κάθαρσης, στο πλαίσιο της οποίας ο χορός είχε ξεχωριστή θέση και σημασία.

Λέξεις κλειδιά: χορός, αρχαία Ελλάδα, κάθαρση, θεραπεία, εκπαίδευση.

THE PEDAGOGICAL AND THERAPEUTIC EFFECT OF DANCE ACCORDING TO THE PHILOSOPHICAL PERCEPTIONS OF PLATO AND ARISTOTLE

MOUSOURAKI M., GOULIMARIS D., ALBANIDIS E., FILIPPOU F.

DEMOCRITUS UNIVERSITY OF THRACE

Abstract

Dance constituted a component of the Ancient Greek civilization, which reflected every aspect of the life of Ancient Greeks: this is obvious in the texts that survived to our days, reaching from the Age of Homer to the Late Antiquity. Similar to all other forms of art, the art of “orchesis” flourished in the era of Classical Antiquity, as evidenced by the abundant literary works of ancient philosophers in the 5th and 4th century BC, in particular those of Plato and Aristotle. The present paper aimed at highlighting the pedagogical and therapeutic effect of dance as described in the works of both philosophers. The necessary bibliographic background consists of primary sources (surviving works of both philosophers) in their Modern Greek version and of secondary sources (works of contemporary authors). Search extended to both University libraries and electronic databases, with the use of search engines (Google Scholar, Science Direct, Academia.edu, Heal-link.gr), combining the following Greek and English keywords: “dance”, “Ancient Greece”, “Plato”, “Aristotle”, “pedagogical” and “therapeutic” value of dance. The study of sources showed that each philosopher developed his own distinctive pedagogical and therapeutic theory. In particular, Plato formed an “ethical” theory on dance – where he described the types of dances, the dance forms suitable for free citizens, and their integration in pedagogical practice – as well as a “psychotherapeutic” theory on the effects of movement, rhythm and dance restoring mental balance of the person. Aristotle on his part supported the theory of “mimesis”, placing an emphasis on the educational and psychological importance of music and dance, and highlighting the therapeutic aspect of catharsis in both «enthusiastic and musical» as well as «tragic and theatrical» form, where dance performed by the Greek chorus held a distinctive and substantial role.

39

Key words: dance, Ancient Greece, catharsis, therapy, education.

Εισαγωγή

Οι Έλληνες φιλόσοφοι Πλάτωνας και Αριστοτέλης εξέτασαν τις τέχνες και ιδιαίτερα τον χορό με βάση τη διδακτική τους αξία στη γενική εκπαίδευση των μελλοντικών πολιτών που επιθυμούν αξιοπρεπή επιβίωση. Καθένας τους ανέλυσε μέσα από το δικό του φιλοσοφικό πρίσμα τη θεραπευτική και καθαρτική επίδραση του χορού στην ανθρώπινη ψυχή. Ανέπτυξαν θεωρία για την αξία του χορού και τη συμβολή του στην ανάπτυξη των ικανοτήτων του ανθρώπου, ώστε να επιτύχει αρμονική ένταξη στην κοινωνία και ποιοτική ζωή. Βασικός σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η ανάδειξη της παιδαγωγικής και της θεραπευτικής επίδρασης του χορού μέσα από το έργο των δύο φιλοσόφων. Για την επίτευξη αυτού του σκοπού πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση, βασισμένη σε πηγές πρωτογενείς (διασωθέντα έργα αμφότερων) με ερμηνεία στη νέα ελληνική και δευτερογενείς (έργα σύγχρονων συγγραφέων/ερευνητών). Οι παραπάνω πηγές αναζητήθηκαν σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων με τη χρήση μηχανών αναζήτησης (Google Scholar, Academia.edu), συνδυάζοντας τις παρακάτω λέξεις κλειδιά, στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα: «χορός», «αρχαία Ελλάδα», «Πλάτωνας», «Αριστοτέλης», «παιδαγωγική» και «θεραπευτική» αξία του χορού.

Η παιδαγωγική και θεραπευτική επίδραση του χορού κατά τον Πλάτωνα

Η ύψιστη σημασία που έχει η ένταξη του χορού κατά τον Πλάτωνα στην εκπαίδευση των νέων διαφαίνεται μέσα από την πεποίθησή του ότι όποιος δεν γνωρίζει χορό είναι απαίδευτος, ενώ αντίθετα καλή παιδεία έχει λάβει ο επαρκώς μυημένος σε αυτόν (Νόμοι Β, 654a). Πίστευε ότι, για την υπερνίκηση φόβων και τρόμων που κυριεύουν τον άνθρωπο απαιτείται από την παιδική ηλικία άσκηση στην ανδρεία, μέσω συνεχούς κίνησης (Νόμοι Ζ-Η, 791c). Πρότεινε επομένως δύο είδη μαθημάτων: τη μουσική για την καλλιέργεια της ψυχής και τη γυμναστική για την ανάπτυξη του σώματος, την οποία διαχώρισε σε δύο κλάδους: στον χορό και στην πάλη (Νόμοι Ζ-Η, 795d, e). Στη βάση αυτής της παιδαγωγικής πρότασης του Πλάτωνα στηρίζεται η πεποίθησή του, ότι ούτε την ψυχή θα πρέπει να ασκούμε χωρίς το σώμα, ούτε το σώμα χωρίς την ψυχή, έτσι ώστε να αλληλοαμύνονται και να γίνονται και τα δύο ισόρροπα και υγιή (Τίμαιος, 88d).

Ο Πλάτωνας επίσης αναφέρει, ότι οι θεοί, οι οποίοι μας συντροφεύουν στους εορταστικούς χορούς, μας έχουν δώσει την ηδονική αίσθηση του ρυθμού και της αρμονίας και αυτοί μας διεγείρουν και διευθύνουν τον χορό, συνδέοντάς μας με τραγούδια και ορχηστικές εκδηλώσεις (Νόμοι Β', 654a). Ωστόσο, στο έργο του Τίμαιος (47d-e) προσθέτει, ότι: «Η αρμονία, που έχει περιφορές συγγενείς προς τις εσωτερικές περιφορές της ψυχής μας, δόθηκε από τις Μούσες σε εκείνον που τις επικαλείται με φρόνηση και δεν σκοπεύει στην άλογη ηδονή», αλλά «...για να θέσει σε τάξη και σε συμφωνία με τον εαυτό της την ψυχή, της οποίας η περιφορά έγινε μέσα μας ανάρμοστη». Προσθέτει δε, ότι «Επικουρικά μας δόθηκε-από τις ίδιες και για τον ίδιο λόγο-και ρυθμός, εξαιτίας της άμετρης και φτωχής σε χάριτες διάθεσης των περισσότερων ανθρώπων».

Επομένως, ο ρυθμός και η αρμονία κατά τον Πλάτωνα αποτελούσαν στοιχεία, τα οποία συνέβαλλαν στην εξισορρόπηση του σώματος με την ψυχή και λάμβαναν χώρα στον χορό. Ο ίδιος ως χορεία θεωρούσε το σύνολο χορού και τραγουδιού (Νόμοι Β', 654b), στοιχείο που ισχυροποιεί την άποψη κάποιων σύγχρονων ερευνητών ότι, η μουσική, η ποίηση και ο χορός (όρχηση) αποτελούσαν τις όψεις της ίδιας τέχνης, της μουσικής, την οποία οι αρχαίοι Έλληνες ανέφεραν συχνά ως «Τέχνη των Μουσών (Lawler, 1947). Αναφέρει επίσης, ότι μέσα από τον χορό οι άνθρωποι είτε αναπαριστούν τη μεγαλοπρέπεια και την ευγένεια του λόγου των Μουσών, είτε αποβλέπουν στην ευρωστία, στην ευλυγισία και στην ομορφιά του σώματος (Νόμοι, 795e). Επέμενε στην ταυτόχρονη διδασκαλία μουσικής και όρχησης χωρίς καινοτομίες, υποστηρίζοντας ότι η διδακτέα ύλη τους θα

πρέπει να είναι σταθερή και να υπακούει σε αναλλοίωτους κανόνες (Prudhommeau, 2001), στοιχείο που πιθανότατα αναδεικνύει την ύψιστη ανάπτυξή τους στην εποχή του.

Θεώρησε ακόμα, ότι ο χορός ως σωματική δραστηριότητα επιδρά όχι μόνο στη βάση της ανάπτυξης του ανθρώπου αλλά επεκτείνεται και σε ανώτερες λειτουργίες, καθώς μέσα από την κίνηση των ωραίων σωμάτων εκφράζεται η αρετή της ψυχής. Με βάση αυτή την αισθητική του αντίληψη για την αξία του χορού, ο Πλάτωνας διακρίνει δύο είδη: α) το «σοβαρό», που μιμείται τις κινήσεις των ωραίων σωμάτων: πολεμικοί και ειρηνικοί χοροί και β) το ανάρμοστο σε «σωστούς» πολίτες γιατί μιμείται τις κινήσεις των άσχημων σωμάτων: βακχικοί χοροί (Νόμοι Ζ-Η, 814d). Με γνώμονα την παραπάνω διάκριση, η «ηθική» θεωρία του Πλάτωνα θεμελιώνει την παιδαγωγική αξία του χορού, μέσω της ενσωμάτωσης των «αποδεκτών» ειδών του στην εκπαίδευση των νέων.

Η έγκαιρη εισαγωγή της κινητικής διδασκαλίας στην εκπαίδευση των νέων στηρίζεται στην αντίληψη του Πλάτωνα: «... ότι η βάση της αγωγής των παιδιών είναι ο θηλασμός και η κίνηση, που πρέπει να γίνεται κατά το δυνατό συνεχώς, νύχτα και μέρα» (Νόμοι Ζ-Η, 790c), και προσθέτει: «Με τον τρόπο αυτόν, μοιάζουν να τα γιατρεύουν, όπως ακριβώς γίνεται με τις βάκχες, που ηρεμούν με την κίνηση, τον χορό και τη μουσική» (Νόμοι Ζ-Η, 790e). Συνδέοντας την παιδαγωγική αξία με τη θεραπευτική λειτουργία της κίνησης και του χορού ο Πλάτωνας αναφέρει ότι, τόσο οι παραμάνες των μικρών παιδιών, όσο και οι θεράπουσες των Κορυβαντών, έχουν ανακαλύψει εκ πείρας αυτή τη μέθοδο, γι' αυτό και αντιλαμβάνονται την αξία της (Νόμοι Ζ-Η, 790d-e).

Η θεραπευτική λειτουργία και κατ' επέκταση η θεραπευτική αποτελεσματικότητα της κίνησης, του ρυθμού και του χορού έγκειται στην υπερνίκηση του φόβου, τον οποίο ο Πλάτωνας παρουσιάζει ως αποτέλεσμα κάποιας ψυχικής ανεπάρκειας. Η παραπάνω διαδικασία επιτυγχάνεται μέσα από ζωηρές κινήσεις που διώχνουν την εσωτερική ανησυχία της ψυχής, η οποία ταραζεται από τους δυνατούς χτύπους της καρδιάς, και την επαναφέρουν σε μία κατάσταση γαλήνης και ηρεμίας (Νόμοι Ζ-Η, 791a). Πρόκειται πιθανά για μία ομοιοπαθητική θεραπευτική διαδικασία, όπου το όμοιο (εξωτερική έντονη κίνηση) διώχνει το όμοιο (εσωτερική ψυχική ανησυχία), οδηγώντας το άτομο σε μία εσωτερική εξισορρόπηση.

Η παιδαγωγική και καθαρτική επίδραση του χορού κατά τον Αριστοτέλη.

Ο Αριστοτέλης υποστήριξε, ότι ο χορός πρέπει να διδάσκεται στα παιδιά παράλληλα με την ανάγνωση και τη γραφή και ακόμα νωρίτερα (Prudhommeau, 2001, σελ. 88), διότι το σώμα αναπτύσσεται πριν από την ψυχή και οι επιθυμίες (ορέξεις) πριν από τον νου: γι' αυτό η εκπαίδευση οφείλει να αρχίζει από το σώμα, να περνά στις ορέξεις και στο τέλος να ασχολείται με τον νου (Ross, 1991). Δεν είναι ωστόσο όλες οι τέχνες και οι χοροί το ίδιο ωραίοι και ωφέλιμοι παιδαγωγικά κατά τον Αριστοτέλη, γιατί «οι μιμούμενοι, μιμούνται ανθρώπους που πράττουν και αναγκαστικά αυτοί είναι καλοί ή κακοί» (Περί ποιητικής, 1448a, 2-5). Σε αυτή τη διαφορά έγκειται η απόσταση που χωρίζει την τραγωδία από την κωμωδία, γιατί η πρώτη θέλει να παριστάνει ανθρώπους καλύτερους από τους σημερινούς, ενώ η δεύτερη χειρότερους (Περί ποιητικής, 1448a, 7-10, 16-19).

Με βάση την παραπάνω συλλογιστική, ο χορός που αποτελούσε μέρος της τραγωδίας ήταν σαφώς ανώτερος από εκείνον της κωμωδίας. Η υποστήριξη εξάλλου της ανωτερότητας της ποιητικής τέχνης της αρχαίας τραγωδίας και κατ' επέκταση των χορικών από τον Αριστοτέλη, φαίνεται κατά κύριο λόγο μέσα από τον ορισμό που της δίνει. Αναφέρει ότι, η τραγωδία αποτελούσε την ύψιστη ποιητική τέχνη, με συγκεκριμένο μέγεθος, η οποία διαμέσου της μίμησης των ανθρωπίνων πράξεων, μπορούσε να προκαλέσει την «κάθαρση» των θεατών μέσα από τη συμπόνια (έλεος) και τον φόβο (Περί ποιητικής, 1449b, 25).

Σε αυτό το πλαίσιο, ο ρόλος του χορού ήταν ιδιαίτερα σημαντικός, γιατί αναπαριστούσε σκέψεις και συναισθήματα, μετέφερε γνώσεις και πληροφορίες, διαμεσολαβώντας μεταξύ του κόσμου των θεατών και του κόσμου του μύθου και των ηρώων (Λάζου, 2015, σελ. 89). Θα λέγαμε επομένως, ότι ο χορός αποτελούσε τον συνδυαστικό κρίκο ανάμεσα στους δύο κόσμους, άλλοτε συμμετέχοντας μαζί με τους ήρωες μέσω του «κορυφαίου» του στην τραγική δράση, άλλοτε εκφράζοντας κινητικά τις δραματοποιημένες συναισθηματικές καταστάσεις και άλλοτε απλά «κρατώντας τον χώρο», αφήνοντας να εκτυλιχθεί το «νήμα» του μύθου.

Η έννοια της κάθαρσης έχει δεχθεί ένα μεγάλο εύρος ερμηνειών, καθώς δεν δόθηκε ορισμός από τον Αριστοτέλη. Κάποιοι μελετητές ωστόσο προσπάθησαν να ερμηνεύσουν τον όρο μέσα από το έργο του Πολιτικά, όπου αναφέρεται στην «ενθουσιαστική-μουσική κάθαρση», ως απόρροια της συμμετοχής των πιστών του Διονύσου σε βακχικές γιορτές με κυρίαρχο στοιχείο τον χορό. Στην ενθουσιαστική κάθαρση το νοσηρά πληθωρικό πάθος ερεθιζόμενο από τα «ενθουσιαστικά μέλη», δηλαδή τις μελωδίες που συνόδευαν τους διονυσιακούς χορούς, ξεσπάει σε οργιαστικό χορό των πιστών του Διονύσου και έτσι ξεθυμαίνει, ανακουφίζει και ησυχάζει την ψυχή (Τσώλης, 1984).

Κατά τον ίδιο τρόπο, η τραγική κάθαρση καθαίρει το συναίσθημα, που σε ορισμένες ψυχές προσλαμβάνει βίαιη μορφή και υπάρχει λιγότερο ή περισσότερο σε όλες τις ψυχές (π.χ. το έλεος και ο φόβος). Άλλωστε κατά τον Αριστοτέλη, απώτερο αποτέλεσμα της τραγωδίας ήταν η απομάκρυνση της συγκίνησης (Ross, 1991, σελ. 403). Τέλος, η μουσική-ενθουσιαστική και η θεατρική-τραγική κάθαρση φαίνεται να έχουν ανάλογη «ομοιοπαθητική» θεραπευτική λειτουργία, διεγείροντας τα αντίστοιχα ψυχικά πάθη (έλεος, φόβος, ενθουσιασμός) και χρησιμοποιώντας αυτά τα ίδια για την αποφόρτιση της περίσσειάς τους, έτσι ώστε να επιτευχθεί εκ νέου μία ψυχική εξισορρόπηση.

Συζήτηση-Συμπεράσματα

42

Από την μελέτη των πηγών προκύπτει, ότι έκαστος των φιλοσόφων ανέπτυξε μία ξεχωριστή παιδαγωγική και θεραπευτική θεωρία για τον χορό. Ο Πλάτωνας διαμόρφωσε μία θεωρία «ηθική» (είδη χορού, δέων τρόπος όρχησης και ένταξη του χορού στην παιδαγωγική πρακτική) και μία θεωρία «ψυχοθεραπευτική» (πώς η κίνηση, ο ρυθμός και ο χορός βοηθούν στην αποκατάσταση της ψυχικής ισορροπίας). Ο Αριστοτέλης μέσω της «μιμητικής» θεωρίας τόνισε την εκπαιδευτική σημασία του χορού, καθώς και τον θεραπευτικό ρόλο της «ενθουσιαστικής-μουσικής» και της «τραγικής-θεατρικής» κάθαρσης, στο πλαίσιο της οποίας ο χορός είχε ξεχωριστή θέση, ρόλο και σημασία. Σχετικά με την παιδαγωγική επίδραση του χορού, αμφότεροι θεωρούν ότι θα πρέπει να διδάσκεται όσο το δυνατό πιο νωρίς στα παιδιά, όχι μεμονωμένα αλλά σε συνδυασμό με τη μουσική (κατά τον Πλάτωνα) και με την ανάγνωση και τη γραφή (κατά τον Αριστοτέλη), με απώτερο σκοπό την ισόρροπη ανάπτυξη σώματος, ψυχής και πνεύματος. Μέσα από το έργο τους διαφαίνεται ότι η θεραπευτική επίδραση του χορού πιθανότατα έγκειται στην ομοιοπαθητική του λειτουργία, μέσα από την οποία η διέγερση όμοιων συναισθημάτων προκαλεί την αποφόρτιση της περίσσειάς τους και επομένως την ψυχική εκτόνωση και εξισορρόπηση των συμμετεχόντων.

Βιβλιογραφία

Αριστοτέλης: Περί ποιητικής (εισαγωγή-μετάφραση: Δρ. Η. Π. Νικολούδης, σχόλια: φιλολογική ομάδα Κάκτου). Κάκτος-Οδυσέας Χατζόπουλος, Αθήνα 1992.

Λάζου, Ά.: «Φόβος-εκδίκηση-θεραπεία: μια ανθρωπολογική προσέγγιση του τραγικού χορού στο παράδειγμα των Ευμενίδων», στο Α. Λάζου & Ι. Μάστορα, Όρχησης και Άθληση. Δοκίμια Φιλοσοφίας, Ιστορίας και Παιδείας (2015). Εκδόσεις Αρναούτη, Υπό την αιγίδα του Διεθνούς Συμβουλίου Χορού-Unesco, 93-105.

Lawler L. B.: "The dance in ancient Greece", in: 42(6) The Classical Journal (1947), 343-349.

Πλάτων: Νόμοι Ζ-Η (Εισαγωγή, σημειώσεις, επιμέλεια κειμένου: Βίκυ Αναστασοπούλου, μετάφραση: Γιώργος Κουσουνέλος). Εκδόσεις Κάκτος-Οι Έλληνες, Αθήνα 1992.

Πλάτων: Νόμοι Β΄ τόμος (κείμενο, μετάφραση, σχόλια: Η. Π. Νικολούδης). Εκδόσεις Δαίδαλος-Ι. Ζαχαρόπουλος, Αθήνα.

Πλάτων: Τίμαιος. (Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια: Βασίλης Κάλφας). Εκδόσεις: Εστία. Αθήνα 2014.

Prudhommeau, G.: Ο χορός στα αρχαία ελληνικά κείμενα, στο: Άλκης Ράφτης & Άννα Λάζου: Χορός και αρχαία Ελλάδα. Εκδόσεις Τρόπος Ζωής, Αθήνα 2001.

Ross, W. D.: Αριστοτέλης. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 2016.

Τσώλης, Μ. Κ.: Συμβολή στη μελέτη της ψυχοθεραπείας στην Ελλάδα. Αδημοσίευτη Διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Ιατρική Σχολή, Ιωάννινα 1984.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΗ ΨΥΧΙΚΗ ΕΥΞΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΚΟΡΟΝΟΪΟΥ COVID-19

ΜΠΡΕΧΑ, Μ., ΜΑΤΣΟΥΚΑ, Ο., ΤΟΥΜΠΑΛΙΔΟΥ Α.

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να αξιολογήσει την επίδραση της άσκησης στην αντιλαμβανόμενη ευεξία και στην συναισθηματική διάθεση των συμμετεχόντων κατά την διάρκεια των περιοριστικών μέτρων που ανακοίνωσαν οι υγειονομικές αρχές λόγω του νέου κορονοϊού Covid-19. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 614 ενήλικες (άνδρες – γυναίκες), ηλικίας 18 έως 59 ετών. Για την αξιολόγηση της αντιλαμβανόμενης ευεξίας των ασκούμενων οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν το Ερωτηματολόγιο Profile of Mood States (POMS). Οι ερωτώμενοι καλούνταν να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο σύμφωνα με το πώς αισθανόταν από την έναρξη των περιοριστικών μέτρων έως και την ημέρα ολοκλήρωσης τους, σκεπτόμενοι την συμμετοχή τους σε άσκηση. Παράλληλα, συμπληρώθηκαν δύο ερωτήσεις οι οποίες βασίστηκαν στο ερωτηματολόγιο των Godin & Shepard, (1985): Φυσική Δραστηριότητα και Ελεύθερος Χρόνος για την καταγραφή της συχνότητας – έντασης της άσκησης πριν την έναρξη των περιοριστικών μέτρων αλλά και κατά την διάρκεια του. Από τα αποτελέσματα μέσω της ανάλυσης συχνοτήτων φάνηκε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων σε άσκηση κατά την διάρκεια των περιοριστικών μέτρων αισθάνονταν περισσότερη ενεργητικότητα και λιγότερη κατάθλιψη, σύγχυση, επιθετικότητα και ένταση. Τέλος, στατιστικά σημαντικές διαφορές παρατηρήθηκαν στην ένταση και στην συχνότητα της άσκησης πριν την έναρξη των περιοριστικών μέτρων αλλά και κατά την διάρκεια τους μέσω της ανάλυσης Two Proportion Z-test – Pearson Test. Τα ευρήματα αυτά υπογραμμίζουν αφενός ότι οποιαδήποτε μορφή τακτικής φυσικής δραστηριότητας οδηγεί σε ένα βελτιωμένο δείκτη ψυχικής ευεξίας κατά την διάρκεια των περιοριστικών μέτρων και αφετέρου σκιαγραφεί τις αλλαγές της συχνότητας και της έντασης μετά την εμφάνιση των περιοριστικών μέτρων.

Λέξεις κλειδιά: άσκηση, ψυχική ευεξία, συναισθηματική διάθεση, περιοριστικά μέτρα

EVALUATION OF EXERCISE EFFECT IN PERCEIVED MENTAL WELL-BEING AND EMOTIONAL MOOD DURING THE LOCKDOWN OF COVID-19

BRECHA, M., MATSOUKA, O., TOUMBALIDOU, A.

DEMOCRITUS UNIVERSITY OF THRACE

Abstract

The purpose of this study was to evaluate the effect of exercise on perceived well-being and emotional well-being of participants during the restrictive measures announced by the health authorities due to the new coronavirus Covid-19. The research sample consisted of 614 adults (men - women), aged 18 to 59 years. To assess the perceived well-being of the trainees, the participants completed the Profile of Mood States Questionnaire (POMS). Respondents were asked to complete the questionnaire according to how they felt from the start of the restrictive measures until the day of their completion, thinking about their participation in an exercise. At the same time, two questions were completed which were based on the questionnaire of Godin & Shepard, (1985): Physical Activity and Free Time to record the frequency - intensity of exercise before the start of the restrictive measures and during it. The results from the frequency analysis showed that the largest percentage of participants in exercise during the restrictive measures felt more active and less depressed, confused, aggressive and tense. Finally, statistically significant differences were observed in the intensity and frequency of exercise before the start of the restrictive measures and during them through the analysis Two Proportion Z-test - Pearson Test. These findings underline, on the one hand, that any form of regular physical activity leads to an improved index of mental well-being during restrictive measures and, on the other, outline changes in frequency and intensity after the onset of restrictive measures.

45

Key words: exercise, mental well-being, emotional mood, restrictive measures

Εισαγωγή

Τον Δεκέμβριο του 2019, ένας νέος ιός που προκαλεί σοβαρό οξύ αναπνευστικό σύνδρομο (SARS) ανιχνεύεται στην Wuhan της Κίνας, WHO (2020). Σύμφωνα με τον WHO η συνεκτίμηση της υψηλής μεταδοτικότητας του ιού, των μεγάλων ποσοστών θνησιμότητας σε υποομάδες του πληθυσμού και της έλλειψης οποιασδήποτε θεραπείας αντιμετώπισης οδήγησαν στην υιοθέτηση μέτρων κοινωνικής αποστασιοποίησης και πρακτικών απομόνωσης, ώστε να μειωθεί η πιθανότητα μετάδοσης της νόσου από συμπτωματικά ή ασυμπτωματικά άτομα στον υγιή πληθυσμό σύμφωνα με τους Paudel, Dangal, Chalise, Bhandari (2020). Οι Wang και συν. (2019) τόνισαν πως η ξαφνική εμφάνιση του ιού και η υψηλή μεταδοτικότητα της νόσου του COVID-19, η οποία προκάλεσε αύξηση των εισαγωγών στα νοσοκομεία, είναι αναπόφευκτο να επηρεάζει την ψυχική υγεία των ατόμων. Έχει αναφερθεί αυτοκτονία, έντονος θυμός, και αγωγές που έγιναν μετά την επιβολή της καραντίνας σε προηγούμενες εκρήξεις επιδημιών.

Η ψυχική ευεξία δείχνει τον τρόπο με τον οποίο το άτομο αξιολογεί την ικανοποίηση από τη ζωή του, τη διάθεσή του καθώς και τα συναισθήματα του (Berger, 2004). Έρευνες έχουν δείξει σύνδεση μεταξύ της ψυχικής υγείας-ευεξίας με παράγοντες, όπως η ψυχική ευημερία και ευτυχία, η αισιόδοξη σκέψη, η θετική διάθεση, η αυτονομία και οι δημιουργικές σχέσεις με τους άλλους (Diener, Suh, Lucas & Smith, 1999).

Είναι κοινώς αποδεκτό ότι ο δραστήριος τρόπος ζωής συμβάλλει στην ψυχική και σωματική υγεία, αφού τα άτομα που ασκούνται μπορεί να καθυστερήσουν χρόνια προβλήματα υγείας και να αυξήσουν τον χρόνο ζωής τους (Netz, Wu, Becker, Tenenbaum, 2005).

Λαμβάνοντας υπόψη την ασθένεια που προκαλεί ο ιός SARS-CoV-2, τα πρώτα κρούσματα της οποίας εκδηλώθηκαν στην Κίνα στα τέλη του 2019 και έλαβε διαστάσεις πανδημίας, δημιουργήθηκαν παραπάνω πιθανότητες για την εμφάνιση ψυχικών προβλημάτων και άγχους (Τριανταφυλλίδου, 2020). Είναι επομένως, σημαντικό να διερευνηθούν οι λόγοι για τους οποίους η άσκηση μπορεί να έχει θετικότερο αντίκτυπο στην ψυχική ευεξία διαφορετικών ομάδων του πληθυσμού κατά την πανδημία της νόσου. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η αξιολόγηση της επίδρασης της άσκησης στην αντιλαμβανόμενη ευεξία και στην συναισθηματική διάθεση των συμμετεχόντων αλλά και η καταγραφή της συχνότητας και της έντασης της άσκησης πριν τα περιοριστικά μέτρα λόγω του COVID-19 αλλά και κατά την διάρκεια τους.

Μέθοδος

Δείγμα

Στην έρευνα συμμετείχαν 614 άτομα (228 άνδρες – 386 γυναίκες), ηλικίας 18 έως 65 ετών. Ο τόπος διεξαγωγής της έρευνας δεν ήταν συγκεκριμένος καθώς τα ερωτηματολόγια στάλθηκαν ηλεκτρονικά μέσω της πλατφόρμας του Google Drive σε διάφορα μέρη της Ελλάδας.

Πειραματική διαδικασία συλλογής δεδομένων

Για την καταγραφή της ευεξίας και της διάθεσης των συμμετεχόντων κατά την διάρκεια των περιοριστικών μέτρων από τις υγειονομικές αρχές χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο Profile of Mood States (POMS) (McNair, Lorr & Droppleman, 1971). Στην συνέχεια, για την καταγραφή της συχνότητας και της έντασης της άσκησης πριν αλλά και κατά την διάρκεια των περιοριστικών μέτρων οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν δύο ερωτήσεις οι οποίες βασίστηκαν στο ερωτηματολόγιο των Godin & Shepard, (1985): Φυσική Δραστηριότητα και Ελεύθερος Χρόνος, (Godin Leisure Time Exercise Questionnaire).

Στατιστική ανάλυση

Για την στατιστική επεξεργασία των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η περιγραφική στατιστική και η ανάλυση των συχνοτήτων για την καταγραφή των ποσοστώ επί τοις εκατό των μεταβλητών της έρευνας. Η συνοχή των ερωτήσεων στηρίχθηκε στον υπολογισμό Α του Cronbach. Τέλος, για την ανάλυση της διαφοράς της συχνότητας και της έντασης της άσκησης πριν την εμφάνιση του COVID-19 και κατά την διάρκεια χρησιμοποιήθηκε το τεστ πιθανοτήτων Two Proportion Z- test.

Αποτελέσματα

Κατά την ανάλυση αξιοπιστίας όλοι οι παράγοντες ήταν ισχυρά αξιόπιστοι με τιμές Cronbach' Α' μεγαλύτερες του 0,7. Η επεξεργασία των στοιχείων με την ανάλυση συχνοτήτων έδειξε ότι στην υποκατηγορία «σύγχυση» το 11% των ασκούμενων δεν αισθάνεται καθόλου σύγχυση, το 45% αισθάνεται σε μέτρια επίπεδα σύγχυση, το 32% αρκετά, ενώ το 11% των συμμετεχόντων απάντησε πάρα πολύ. Μόλις το 1% αισθάνεται σύγχυση σε εξαιρετικό βαθμό. Μία άλλη υποκατηγορία είναι η «ενεργητικότητα», όπου οι περισσότεροι ασκούμενοι απάντησαν πως νιώθουν σε αρκετά μεγάλο βαθμό ενεργητικότητα (47%), ενώ κανένας από τους συμμετέχοντες δεν απάντησε ότι δεν νιώθει καθόλου ενεργητικότητα. Σχετικά με την υποκατηγορία «επιθετικότητα», το 37% των συμμετεχόντων δεν εμφανίζει καθόλου επιθετικότητα σύμφωνα με τους ίδιους ενώ με 1% διαφορά το 36% εμφανίζει σε μέτριο βαθμό την επιθετικότητα. Μία άλλη ενδιαφέρουσα υποκατηγορία είναι η «κατάθλιψη», όπου το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος της έρευνας με ποσοστό 43% απάντησε ότι αισθάνεται σε μέτριο βαθμό κατάθλιψη ενώ το 30% απάντησε καθόλου. Τέλος, όσον αφορά την υποκατηγορία «ένταση», το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος 41% απάντησε ότι νιώθει ένταση σε μέτριο βαθμό, ενώ το 33% σε αρκετά μεγάλο βαθμό.

Αναφορικά με την διαφορά της συχνότητας- έντασης πριν και κατά την διάρκεια των περιοριστικών μέτρων, οι στατιστικά σημαντικές διαφορές εμφανίζονται στην συμμετοχή σε σωματική δραστηριότητα 3 έως 5 φορές ανά εβδομάδα και στην κατηγορία: έντονη άσκηση. Αυτό σημαίνει ότι οι ασκούμενοι που έκαναν έντονη σωματική δραστηριότητα (πχ. το ποδόσφαιρο, η καλαθοσφαίριση, το τρέξιμο) 3 έως 5 φορές την εβδομάδα πριν την έναρξη των περιοριστικών μέτρων του COVID-19 άλλαξε κατά την διάρκεια τους σε αντίθεση με εκείνους που έκαναν μέτρια και ήπια ένταση, όπου δεν υπήρχαν στατιστικά σημαντικές διαφορές. Όσον αφορά την συχνότητα της άσκησης οι στατιστικά σημαντικές διαφορές εμφανίζονται στην κατηγορία (συχνά) και στην κατηγορία (μερικές φορές). Επομένως, τα άτομα αυτά εκτός από εκείνους που απάντησαν ότι ασκούνται μερικές φορές, άλλαξαν την συχνότητα τους σε μεγάλο βαθμό κατά την διάρκεια των περιοριστικών μέτρων.

Συζήτηση-Συμπεράσματα

Τα οφέλη της σωματικής δραστηριότητας για την προώθηση της σωματικής υγείας και της ψυχικής υγείας του ατόμου είναι ήδη καλά τεκμηριωμένα. Βλέποντας τη σωματική δραστηριότητα σαν δικαιωματική ευχαρίστηση η άσκηση θα μπορούσε να βοηθήσει τα άτομα να υιοθετήσουν πιο υγιεινές συνήθειες σαν μέρος της καθημερινής τους ρουτίνας έτσι ώστε να προωθήσει την ψυχολογική τους ευεξία και την ποιότητα ζωής τους (Morganstein, 2017). Η εμφάνιση των θετικών συναισθημάτων και τα ελάχιστα αρνητικά συμπτώματα όπως η κατάθλιψη, ο θυμός, η κόπωση και η σύγχυση, αυξάνουν την πιθανότητα τα άτομα να είναι περισσότερο πρόθυμα να εμπλακούν

κοινωνικά που σημαίνει ότι μειώνουν την επιβάρυνση στους άλλους και βελτιώνουν την ποιότητα ζωής τους (Brown, 1987). Για όλους τους παραπάνω λόγους ήταν σημαντικό στην παρούσα έρευνα να μελετηθεί κατά πόσο οι συμμετέχοντες στην άσκηση ένιωθαν ψυχικά υγιείς. Λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της έρευνας, προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα: Τα άτομα που ασκούνταν κατά την διάρκεια των περιοριστικών μέτρων λόγω του COVID-19 εμφανίζουν υψηλά ποσοστά ψυχικής ευεξίας και συναισθηματικής διάθεσης σύμφωνα με τους παράγοντες: σύγχυση, ένταση, επιθετικότητα, ενεργητικότητα, κόπωση και κατάθλιψη. Σημαντικό επίσης και μη συγκρίσιμο εξαιτίας της έλλειψης σχετικής βιβλιογραφίας είναι και το εύρημα ότι τα άτομα που συμμετείχαν σε έντονη φυσική δραστηριότητα πριν την έναρξη των περιοριστικών μέτρων άλλαξαν την στάση τους αυτή κατά την διάρκεια των περιοριστικών μέτρων. Από την άλλη πλευρά, τα άτομα που συμμετείχαν σε μέτρια άσκηση (πχ. ποδηλασία ή χαλαρό κολύμπι) και σε ήπια άσκηση (πχ. βόλτα με τον σκύλο ή χαλαρό περπάτημα) δεν εμφάνισαν αλλαγές κατά την διάρκεια των περιοριστικών μέτρων. Σε ότι αφορά την συχνότητα της άσκησης μέσα από την έρευνα προκύπτει ότι οι συμμετέχοντες σε άσκηση οι οποίοι πριν την έναρξη των περιοριστικών μέτρων ασκούνταν «συχνά», «σπάνια» ή ακόμα και «ποτέ» άλλαξαν την συχνότητα της άσκησης τους κατά την διάρκεια των περιοριστικών μέτρων κάτι που δεν παρατηρήθηκε σε όσους ασκούνταν μερικές φορές.

Βιβλιογραφία

- WHO, (2020). WHO announces COVID-19 outbreak a pandemic. [URL:http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/news/news/2020/3/who-announces-covid-19-outbreak-a-pandemic](http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/news/news/2020/3/who-announces-covid-19-outbreak-a-pandemic)
- Paudel, S., Dangal, G., Chalise, A., Bhandari, T.R, Dangal, O. (2020). The Coronavirus Pandemic: What Does the Evidence Show? *J Nepal Health Res Counc*, 18(1):1-9.
- Wang, Y., Di, Y., Ye, J., Wei, W. (2020). Study on the public psychological states and its related factors during the outbreak of coronavirus disease 2019 (COVID-19) in some regions of China [published online ahead of print, 2020 Mar 30]. *Psychol Health Med*.1-10.
- Berger, B. (2004). Subjective well-being in obese individuals: The multiple roles of exercise. *Quest*, 56(1), 50-76
- Netz, Y., Wu, M., Becker, B.J., & Tenenbaum, G. (2005). Physical activity and psychological well-being in advanced age: A meta-analysis of intervention studies. *Psychological and Aging*, 20, 272-284.
- Τριανταφυλλίδου, Μ. (2020). *Το βήμα του Ασκληπιού*, Τόμος 19, Τεύχος 4.
- Brown, R.S. (1987). *Exercise and treatment of mental disorders*. Exercise and mental health,131-137. Washington, DC:Hemisphere Publishing Corporation.
- Morganstein, J.C., Ursano, R.J., Fullerton, C.S., Holloway, H.C. (2017). Pandemics: Health Care Emergencies. In R.J.

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΑΜΑΡΙΑΣ

ΜΠΟΥΖΙΟΥ, Χ., ΚΩΣΤΑ, Γ., ΖΗΣΗ Β., ΚΟΥΘΟΥΡΗΣ, Χ.

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ

Περίληψη

Στόχος της έρευνας αυτής ήταν να τονίσει τη σημασία των Προγραμμάτων Άσκησης και Άθλησης για Όλους (ΠΑγΟ) των Δήμων καθώς και τις αλλαγές που είναι πολύ πιθανό να επιφέρει στην καθημερινότητα των συμμετεχόντων καθώς και να συντελέσει στη βελτίωση των προγραμμάτων. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 150 ενήλικοι, 95 γυναίκες οι οποίες αποτελούν το 63,33% του πληθυσμού της έρευνας και με τους άνδρες να είναι 55 και αποτελούν το 37,67 %. Η μέση ηλικία των συμμετεχόντων ήταν 42,38 έτη. Η πλειοψηφία δήλωσε ότι είναι δημόσιος υπάλληλος το 33,33% ενώ οι ιδιωτικοί υπάλληλοι αποτέλεσαν το 23,33%. Για την έρευνα χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο Service quality scale των Alexandris, Zahariadis, Tsozbatzoudis και Grouios (2004) ενώ για τη μέτρηση ικανοποίησης των χρηστών χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο «Ικανοποίησης Πελατών Γυμναστηρίων» (The Gym Customer Satisfaction Survey, 2010). Για τις απαντήσεις που δόθηκαν χρησιμοποιήθηκαν δυο κλίμακες Likert, η μια από το 1 ως το 5 και η άλλη από το 1 ως το 7. Η ανάλυση έγινε με το στατιστικό πρόγραμμα SPSSv.22. Όσο αφορά με την ανάλυση που έγινε παρατηρήθηκαν θετικές απόψεις για τα αθλητικά προγράμματα οι οποίες οφείλονται κατά κύριο λόγο στον σωστό σχεδιασμό των υπεύθυνων αλλά περισσότερο στο προσωπικό που ασχολήθηκε με αυτά. Το προσωπικό χαρακτηρίστηκε επαρκές, πρόθυμο να βοηθήσει, με αρκετές γνώσεις, ευγενικό. Η χειρότερη αξιολόγηση παρατηρήθηκε στις εγκαταστάσεις, αυτό ίσως οφείλεται στο περιορισμένο χώρο. Συνοψίζοντας, τα προγράμματα προσφέρουν σημαντικές βελτιώσεις στην ψυχική και σωματική υγεία. Παρόλ' αυτά οι υπεύθυνοι σχεδιασμού θα ήταν καλό να εστιάσουν σε πιο καινοτόμα προγράμματα τα οποία να έχουν ως βάση τη φαντασία και τη διάθεση για δημιουργικότητα των αθλούμενων.

Λέξεις κλειδιά: Άσκηση και Άθληση για Όλους, υγεία, άθληση, Δήμος Καλαμαριάς, ποιότητα υπηρεσιών

RECORDING AND INVESTIGATING THE QUALITY OF SERVICES IN PROGRAMS OF SPORTS IN THE MUNICIPALITY OF KALAMARIA

BOUZIOU, C., KOSTA, G., ZISI V., KOUTHOURIS, C.

DEMOCRITUS UNIVERSITY OF THRACE

Abstract

The aim of this research was to emphasize the importance of exercise and sports programs for all of the Municipalities as well as the changes that are very likely to bring to the daily life of the participants. The sample of the research consisted of 150 adults, 95 women who make up 63,33% of the population of the research and with men being 55 and constitute 37,67%. The mean age of the participants was 42.38 years. The majority stated that 33,33% are civil servants, while private employees accounting for 23,33%. For the research used a questionnaire (service quality scale) of Alexandris, Zahariadis, Tsorbatzoudis and Grouios (2004), while the 'Gym Customer Satisfaction' questionnaire (The Gym Customer Satisfaction Survey,2010) was used to measure user satisfaction. Also, for the given answers were used two Likert scales, one from 1 to 5 and the other one from 1 to 7. The analysis was done with the statistical program SPSSv.22. Regarding the analysis, positive views were observed for the sports programs, while are mainly due to the proper planning of the of the manages but even more to the staff that dealt with them. The staff was characterized as adequate, willing to help, with sufficient knowledge and polite. The worst rating was observed on the facilities, this may be due to limited space. In summary, the programs offer significant improvements in mental and physical health. However, planners should focus on more innovative programs based on the imagination and creativity of the athletes.

50

Key words: Exercise and Sports for All, Health, sport, Municipality of Kalamaria, Quality of service

Εισαγωγή

Η κάλυψη των αναγκών των πελατών και η κατανόηση του τρόπου που αντιλαμβάνονται την ποιότητα των υπηρεσιών, θεωρούνται απαραίτητες προϋποθέσεις για την δραστηριοποίηση των οργανισμών – επιχειρήσεων που προσφέρουν υπηρεσίες γυμναστικής σε ένα άκρως ανταγωνιστικό περιβάλλον (Moxham & Wiseman, 2009). Η ποιότητα των υπηρεσιών στις αθλητικές υπηρεσίες και τις υπηρεσίες γυμναστικής λαμβάνει ερευνητική προσοχή από τα τέλη της δεκαετίας του '80 (Pa et al., 2019). Προηγούμενες μελέτες ανέπτυξαν μοντέλα ποιότητας υπηρεσιών ειδικά για τη βιομηχανία γυμναστικής (Pa et al., 2019), ενώ άλλες (Alexandris et al., 2004) δημιούργησαν πλαίσια και διαστάσεις που βασίστηκαν σε περισσότερο γενικά μοντέλα ποιότητας υπηρεσιών όπως το μοντέλο των Brady και Cronin (2001). Οι έρευνες δείχνουν ότι τα άτομα που καταναλώνουν αθλητικές υπηρεσίες έχουν πρότυπα καταναλωτικής συμπεριφοράς τα οποία είναι μοναδικά στο πλαίσιο της σωματικής δραστηριότητας (Walker et al., 2017). Τα πρότυπα συμπεριφοράς που συνδέονται με τις υπηρεσίες αθλητισμού και γυμναστικής έχουν περιγράψει σε μεγάλο βαθμό σε προηγούμενες έρευνες (Dhurup, Singh & Surujlal, 2006) και περιλαμβάνουν την παρακίνηση των καταναλωτών για άσκηση, υψηλή συμμετοχή των καταναλωτών στην παραγωγή αθλητικών υπηρεσιών, κοινωνική φύση της υπηρεσίας (Motschiedler, 2015), σημαντικότητα της συμμετοχής και συνήθεια σχετικά με την υπηρεσία (Lagrosen & Lagrosen, 2007), παράγοντες εκτός ελέγχου του παραγωγού της υπηρεσίας (Alexandris et al., 2004), αξιολόγηση της άμεσης έκβασης της υπηρεσίας (εμπειρία) και τα οφέλη μετά την χρήση (Lam, Zhang & Jensen, 2005). Ο σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η καταγραφή και η διερεύνηση της ποιότητας των υπηρεσιών στα προγράμματα άθλησης για όλους καθώς και η ικανοποίηση των χρηστών από αυτές.

Μέθοδος

Δείγμα

Το δείγμα της παρούσας έρευνας αποτέλεσαν 150 άτομα δημότες ή κάτοικοι του Δήμου Καλαμαριάς οι οποίοι συμμετείχαν στα αθλητικά προγράμματα Τένις, Αεροβική Γυμναστική, Σουηδική Γυμναστική, Όργανα μυϊκής ενδυνάμωσης, Γυμναστική στην Τρίτη ηλικία, Ορθοσωμική Γυμναστική και Tabata. Όσο αφορά το φύλο, η πλειοψηφία του δείγματος ήταν Γυναίκες (95 γυναίκες και 55 άνδρες). Η μέση ηλικία των συμμετεχόντων ήταν τα 42,38 έτη. Η πλειοψηφία δήλωσε ότι είναι δημόσιοι υπάλληλοι το 33,33% ενώ οι ιδιωτικοί υπάλληλοι αποτέλεσαν το 23,33%.

Διαδικασία συλλογής δεδομένων

Για την έρευνα χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο Service quality scale των Alexandris, Zahariadis, Tsozbatzoudis και Grouios (2004). Επίσης για τη μέτρηση της ικανοποίησης των χρηστών χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο «Ικανοποίησης Πελατών Γυμναστηρίων» (The Gym Customer Satisfaction Survey, 2010). Και τα δύο ερωτηματολόγια είναι δομημένα ενώ το πρώτο μέρος περιείχε ερωτήσεις σχετικές με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων στην έρευνα. Το σύνολο των ερωτήσεων ήταν κλειστού τύπου ενώ στις περισσότερες από αυτές χρησιμοποιήθηκαν δύο κλίμακες Likert, η μία με τιμή βαθμολόγησης από το 1 έως το 5 και η άλλη από 1 έως και 7. Σε χρονικό διάστημα ενός μήνα η ερευνήτρια επισκέφτηκε το χώρο, ήρθε σε επαφή με τους υπεύθυνους και τους συμμετέχοντες και συλλέχθηκαν τα δεδομένα της έρευνας. Η ερευνήτρια ενημέρωσε τους

αθλούμενους για τους σκοπούς της έρευνας, τον προαιρετικό χαρακτήρα και την ανωνυμία των απαντήσεων.

Στατιστική Ανάλυση

Τα δεδομένα κωδικοποιήθηκαν και αναλύθηκαν μέσω του στατιστικού πακέτου IBMS PSS Statistics 22.0.

Αποτελέσματα

Από τα αποτελέσματα διαπιστώθηκε ότι η πλειοψηφία επισκέπτεται 2-3 φορές την εβδομάδα (41,33%) και γυμνάζεται περίπου μια ώρα. Αναφορικά με το χρονικό διάστημα που παρακολουθούν τα Δημοτικά γυμναστήρια η πλειοψηφία δήλωσε από 1 ως 3 χρόνια (76,67%) και παρακολουθούν περισσότερα προγράμματα από ένα. Οι αθλούμενοι είναι μέτρια ικανοποιημένοι από τις εγκαταστάσεις και τον εξοπλισμό. Συγκεκριμένα οι εγκαταστάσεις δεν είναι ιδιαίτερα ελκυστικές (MT=2,95, TA=1,739) ενώ δεν είναι ιδιαίτερα καθαρές (MT=3,35 TA=1,424). Η κατάσταση είναι πολύ καλύτερη αναφορικά με το προσωπικό όπου το προσωπικό είναι συνεπείς στα καθήκοντα του (MT=5,09, TA=1,013). Ωστόσο οι αθλούμενοι αισθάνονται ικανοποιημένοι με τα προγράμματα τους. Υπάρχουν συσχετίσεις με τα δυο φύλα αφού οι γυναίκες αξιολογούν πιο θετικά την ποικιλία προγραμμάτων ενώ οι άνδρες αξιολογούν πιο θετικά το προσωπικό.

Συζήτηση-Συμπεράσματα

Σχετικά με την ποιότητα του προγράμματος παρατηρήθηκαν κοινές απόψεις από τους αθλούμενους οι οποίοι εξέφρασαν σχετικά θετική άποψη για τα αθλητικά προγράμματα. Αυτές οι θετικές αντιλήψεις οφείλονται κατά κύριο λόγο στον σωστό σχεδιασμό των υπευθύνων, αλλά περισσότερο στο προσωπικό που απασχολήθηκε σε αυτά, το οποίο είναι σύμφωνο με την έρευνα της Ρουσσέτη (2006), αλλά και άλλων (Διακογιάννης, 2014; Albrecht & Bradford, 1990; Berry & Parasuraman, 1991). Η χειρότερη αξιολόγηση παρατηρήθηκε στις ερωτήσεις που είχαν σχέση με τις εγκαταστάσεις. Το αποτέλεσμα ενδεχομένως να οφείλεται στον περιορισμένο χώρο, αφού οι δήμοι δυσκολεύονται στην εύρεση χώρων όπου και θα υλοποιούν τις αθλητικές δράσεις τους. Η χαμηλή ποιότητα του αθλητικού εξοπλισμού, όπως και το χαμηλό επίπεδο ικανοποίησης από τις εγκαταστάσεις αναδεικνύεται και από άλλες έρευνες (Διακογιάννης, 2014; Alexandris κ.α, 1999). Συνοψίζοντας θα πρέπει να επισημανθεί πως τα προγράμματα στο Δήμο Καλαμαριάς προσφέρουν σημαντικές υπηρεσίες όχι μόνο στην άθληση των δημοτών αλλά και στη βελτίωση της ψυχικής και σωματικής τους υγείας και για αυτό οφείλει να επενδύσει στην αναβάθμιση των υπηρεσιών σε βάθος χρόνου.

Βιβλιογραφία

- Ρουσσέτη, Μ. (2006). Αξιολόγηση Προγραμμάτων «Άθλησης για Όλους» σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Μεταπτυχιακή Διατριβή, Τ.Ε.Φ.Α.Α Δημοκρίτειου Παν/μίου Θράκης και Παν/μίου Θεσσαλίας. Τρίκαλα.
- Διακογιάννης, Π. (2014). Βαθμός ικανοποίησης συμμετεχόντων ενήλικων στα Προγράμματα «Άθληση Για Όλους» του Δήμου Αγίας Παρασκευής. Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Οργάνωση και Διοίκηση Αθλητικών Οργανισμών και Επιχειρήσεων» του Τμήματος Οργάνωσης και Διαχείρισης του Παν/μίου Πελοποννήσου. Σπάρτη.
- Alexandris, K., Zaxariadis, P., Tsorbatzoudis, C. & Grouios, G. (2004). An Empirical Investigation of the Relationships among Service Quality, Satisfaction and Psychological Commitment in a Health Club Context. *European Sport Management Quarterly*, 4, 36-52.

Alexandris, K., Papadopoulos, P., Palialia, E. & Vasiliadis, T. (1999). Customer Satisfaction: A comparison between Public and Private Sport and Fitness Clubs in Greece. *European Journal for Sport Management*, 6 (1), 40 – 51

Afthinos, Y., Theodorakis, N. & Nassis, P. (2005). Customers' expectations of service in Greek fitness centers (gender, age, type of sport center and motivation differences). *Managing Service Quality*, 15(3), 254-258.

ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΗΣ ISC SPAIN ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΡΑΣΕΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΑΙΔΙΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΑΝΑΨΥΧΗΣ

ΒΑΛΛΙΑΝΑΤΟΥ, Β., ΥΦΑΝΤΙΔΟΥ, Γ., ΑΥΛΩΝΙΤΗ, Α., ΚΟΜΟΥΤΟΣ, Ν.

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Περίληψη

Με γνώμονα την προώθηση του αθλητισμού και της αναψυχής η παρούσα έρευνα παραθέτει ιδέες για ανανέωση ή/και αλλαγές στο πρόγραμμα της κατασκήνωσης ISC SPAIN (International Spanish Courses), έτσι ώστε να αποτελεί το πλέον κατάλληλο περιβάλλον για την προώθηση της αθλητικής δραστηριότητας στα παιδιά, επιδιώκοντας να τους αφυπνίσει το ενδιαφέρον για έναν υγιεινό διαβίου τρόπο ζωής. Παράλληλα οι νέες ιδέες για δραστηριότητες αναψυχής που προκύπτουν από την ανάλυση των δεδομένων στοχεύουν να γεμίσουν με εμπειρίες και γνώσεις τα παιδιά μέσω του εκπαιδευτικού τουρισμού. Για την διεκπεραίωση των αρχικών στόχων χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της ποιοτικής έρευνας, ενώ στην συνέχεια αναπτύχθηκε η ανάλυση S.W.O.T. σε θεωρητικό επίπεδο. Η μέθοδος της ποιοτικής έρευνας επιλέχθηκε για την εξέταση των ερευνητικών δεδομένων και την αποτύπωση της υπάρχουσας κατάστασης στην κατασκήνωση, μέσω συνέντευξης σε στελέχη και εργαζόμενους. Επιπλέον, μέσω δευτερογενούς έρευνας και μετά από ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, έγινε καταγραφή της σημερινής κατάστασης του αθλητικού και εκπαιδευτικού τουρισμού σε Ισπανία αλλά και Ελλάδα καθώς οι δύο χώρες εμφανίζουν παρόμοιο τουριστικό ενδιαφέρον. Στη συνέχεια και λαμβάνοντας υπόψη το θεωρητικό υπόβαθρο της βιβλιογραφίας και την καταγραφή των δεδομένων της δευτερογενούς έρευνας πραγματοποιήθηκε η S.W.O.T. ανάλυση. Σκοπός της ανάλυσης αυτής είναι να εκτιμηθεί η ανταγωνιστικότητα και οι δυνατότητες ανάπτυξης της επιχείρησης, ενώ παράλληλα να γίνει η καταγραφή των δυνατών και αδύναμων σημείων της επιχείρησης, όπως για παράδειγμα η γεωγραφική θέση και ο τρόπος λειτουργίας των εγκαταστάσεων, αλλά και των ευκαιριών και απειλών από το περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιείται, όπως η πρωτόγνωρη απειλή της πανδημίας του Covid-19. Τέλος, μελετώντας τις ανταγωνιστικές κατασκηνώσεις παρόμοιας λειτουργίας, παρουσιάζονται οι νέες απαραίτητες ενέργειες προσαρμογής για την προστασία από τον ιό SARS COV-2 και οι ιδέες για υλοποίηση. Συνοψίζοντας, από τα αποτελέσματα της έρευνας συμπεραίνεται ότι είναι απαραίτητη η δημιουργία μιας δυνατής ανταγωνιστικής επιχείρησης, έτοιμης να υποδεχθεί νέα παιδιά με αισιόδοξα σχέδια για την λειτουργία της καθ' όλη την διάρκεια της χρονιάς.

Λέξεις κλειδιά: αναψυχή, αθλητισμός, εκπαιδευτικός τουρισμός, κατασκήνωση, Covid-19

QUALITY ANALYSIS OF ISC SPAIN CONSTRUCTION DATA WITH THE CREATION OF CHILDREN'S EDUCATIONAL TOURISM ACTIONS FOR THE PROMOTION OF SPORTS BY REFERENCE

VALLIANATOU, V., YFANTIDOU, G., AVLONITI, A., KOMOUTOS, N.

DEMOCRITUS UNIVERSITY OF THRACE

UNIVERSITY OF THESSALY

Abstract

With a view to promoting sport and recreation, this research lists ideas for renewal and/or changes to the ISC SPAIN (International Spanish Courses) programme, so that it is the most appropriate environment for promoting sports activity in children, seeking to awaken their interest in a healthy lifelong lifestyle. At the same time, the design aims to fill children with experience and knowledge through educational tourism. The method of quality research was used to achieve the initial objectives, followed by the S.W.O.T. analysis at the theoretical level. The method of qualitative research was chosen to examine the research data and to capture the how camp is already designed to work, through an interview with executives and employees. Moreover, through secondary research and after a review of the literature review, the current state of sports and educational tourism in Spain and Greece was recorded. Subsequently, and taking into account the theoretical background of the literature and the recording of secondary research data, the S.W.O.T. analysis was carried out. The purpose of this analysis is to assess the competitiveness and growth potential of the company, while recording the strengths and weaknesses of the company, such as the geographical location and the way the facilities operate, but also the opportunities and threats from the environment in which it operates, such as the unprecedented threat of the Covid-19 pandemic. Finally, by studying competitive camps of similar function, the new adaptation actions necessary to protect against SARS COV-2 virus and ideas for implementation are presented. In conclusion, the results of the survey indicate that it is necessary to create a strong competitive business, with optimistic plans for its operation throughout the year.

Key words: recreation, sports, educational tourism, camping, Covid-1

Εισαγωγή

Η φυσική δραστηριότητα αναψυχής έχει μεγάλη θετική επιρροή στην υγεία, με θετικά αποτελέσματα τόσο σωματικά, όσο και ψυχολογικά αλλά και κοινωνικά (Υφαντίδου, 2009). Ειδικότερα στη παιδική ηλικία τα οφέλη της άσκησης είναι πολλαπλά. Οι δραστηριότητες αναψυχής αποτελούν μία από τις καλύτερες μεθόδους ένταξης των παιδιών στον αθλητισμό. (Ricoy, & Fernández - Rodríguez, 2016). Σκοπός της έρευνας είναι η δημιουργία νέων ιδεών και προτάσεων προγραμμάτων αναψυχής και κατά συνέπεια προώθηση του εκπαιδευτικού αθλητικού τουρισμού στην αναπτυξιακή ηλικία. Η παρούσα έρευνα αποτελεί μια λεπτομερή ανάλυση και συλλογή πληροφοριών για την κινητοποίηση των παιδιών για άθληση στον ελεύθερο τους χρόνο. Από αυτή την ανάλυση προκύπτουν προτάσεις για ανανέωση και ανάπτυξη των προγραμμάτων, της κατασκήνωσης ISC SPAIN και αντίστοιχων κατασκηνώσεων παρόμοιας λειτουργίας. Παράλληλα θα επιχειρήσει να δημιουργήσει τις βάσεις επένδυσης στον αθλητικό τουρισμό μέσω των sport camps. Η κατασκήνωση ISC SPAIN λειτουργεί τα τελευταία 10 χρόνια στο Αλικάντε της Ισπανίας φιλοξενώντας παιδιά από διαφορετικά σημεία της γης που μεταβαίνουν σε αυτή για να μάθουν την ισπανική γλώσσα καθώς απολαμβάνουν τις καλοκαιρινές τους διακοπές. Με γνώμονα τη δημιουργία του πλέον κατάλληλου περιβάλλοντος για την προώθηση της αθλητικής δραστηριότητας, η έρευνα προσφέρει στις επιχειρήσεις αναψυχής, τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς, επιχειρηματικές ιδέες για την εκμετάλλευση των εγκαταστάσεων και του υπαλληλικού προσωπικού για όλη την διάρκεια της χρονιάς. Έτσι στοχεύει στην δημιουργία μόνιμων θέσεων εργασίας εξίσου ελκυστικών για τους επαγγελματίες στο χώρο της αναψυχής. Επιπλέον η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στην παιδική ηλικία επιδιώκει να αφυπνίσει το ενδιαφέρον των παιδιών για έναν υγιεινό τρόπο ζωής που θα τους συνοδεύει στην ενήλικη ζωή τους, ενώ παράλληλα να τα γεμίσει με εμπειρίες και γνώσεις.

Μέθοδος

Η παρούσα έρευνα αποτελεί μια ποιοτική έρευνα. Αρχικά, έγινε δευτερογενής έρευνα, η οποία βασίστηκε στη συγκέντρωση και αξιολόγηση στοιχείων και πληροφοριών που εντοπίστηκαν μέσω της βιβλιογραφικής ανασκόπησης και έπειτα ακολούθησε η πρωτογενής έρευνα, η οποία βασίστηκε στη συλλογή πληροφοριών μέσω συνεντεύξεων. Η διεθνής κατασκήνωση ISC Spain στην οποία εξελίσσεται η έρευνα, αποτελεί σημαντικό κομμάτι της τουριστικής δραστηριότητας της περιοχής καθώς την επισκέπτονται κάθε καλοκαιρινή περίοδο εκατοντάδες παιδιά από όλο τον κόσμο.

Δείγμα & διαδικασία συλλογής των δεδομένων

Στην έρευνα συμμετείχαν 14 στελέχη και εργαζόμενοι του αθλητικού-τουριστικού camp ISC SPAIN που εργάζονται ή έχουν εργαστεί στο παρελθόν σε διοικητικές, οργανωτικές και εκπαιδευτικές θέσεις εργασίας. Το δείγμα αποτέλεσαν, 6 γυναίκες και 8 άνδρες, ηλικίας 22 έως 39 ετών. Οι συμμετέχοντες είναι. Η εθνικότητα του δείγματος ποικίλει καθώς στην κατασκήνωση ISC SPAIN απασχολούνται άτομα με ισπανική, ελληνική και ιρλανδική καταγωγή. Η επικοινωνία πραγματοποιήθηκε τους μήνες Φεβρουάριο, Μάρτιο και Απρίλιο μέσω της διαδικτυακής πλατφόρμας επικοινωνίας Skype λόγο της πανδημίας και η διάρκεια της παρουσιάσει διαφορές σε κάθε ένα από τα στελέχη.

Μέσα συλλογής δεδομένων

Στο πλαίσιο της έρευνας διαμορφώθηκε μια σειρά ερωτήσεων οι οποίες παρουσιάστηκαν στα στελέχη με μορφή συνέντευξης. Η συνέντευξη αποτελούνταν από 5 κύριες ερωτήσεις με τα υποερωτήματα της καθεμιάς, οι οποίες στοχεύουν στη συλλογή πληροφοριών τόσο προσωπικού ενδιαφέροντος για κάθε ερωτώμενο όπως δημογραφικά χαρακτηριστικά, σπουδές και επαγγελματική εμπειρία στο συγκεκριμένο αθλητικό camp ή σε άλλα αντίστοιχα, αλλά και προτάσεις για βελτίωση ή δημιουργία νέων προγραμμάτων. Η καταγραφή έγινε από έναν ερευνητή. Η ενημέρωση των στελεχών για συμμετοχή στην έρευνα έγινε με την αποστολή μιας ενημερωτικής επιστολής στο ηλεκτρονικό τους ταχυδρομείο. Η επικοινωνία μεταξύ των στελεχών και της ερευνητικής ομάδας έγινε στην ισπανική γλώσσα και μαγνητογραφήθηκε για τους σκοπούς της έρευνας. Στη συνέχεια, έγινε πιστή μετάδοση του προφορικού λόγου σε γραπτό με την μέθοδο της απομαγνητοφώνησης και τέλος μεταφράστηκε στα ελληνικά.

Αποτελέσματα

Στα αποτελέσματα της έρευνας παρουσιάζονται τα προγράμματα τα οποία προσφέρει στις καλοκαιρινές σεζόν η κατασκήνωση ISC SPAIN, καθώς και ο ιδιαίτερος τρόπος λειτουργίας της, πληροφορίες οι οποίες προέκυψε από την συνομιλία με τους εργαζομένους και τα στελέχη της. «Η κατασκήνωση λειτουργεί τα τελευταία 10 χρόνια στις εγκαταστάσεις διαμονής, εστίασης και αθλητισμού του πανεπιστημίου του Αλικάντε, οι οποίες τους καλοκαιρινούς μήνες φιλοξενούν διάφορα κατασκηνωτικά προγράμματα.» εξηγεί ο διευθυντής της. Παράλληλα η κατασκήνωση και τα προγράμματα συνδέονται απόλυτα με τις τρεις έννοιες Εκπαίδευση, Αθλητισμός και Τουρισμός. Μέλος της ομάδας σχεδιασμού και οργάνωσης δραστηριοτήτων της ISC εξηγεί: «Τις πρωινές ώρες από Δευτέρα έως Παρασκευή το πρόγραμμα ξεκινάει με μαθήματα ισπανικής γλώσσας από Ισπανούς φιλόλογους οι οποίοι με παιχνίδια και τραγούδια κάνουν τα μαθήματα πιο διασκεδαστικά και ανάλαφρα. Στη συνέχεια το πρόγραμμα συνδέεται απόλυτα με το τομέα του αθλητισμού καθώς η ομάδα γυμναστών και προπονητών του ISC κάθε απόγευμα δίνουν την δυνατότητα στους κατασκηνωτές να επιλέξουν μέσα από ένα σύνολο αθλημάτων εκείνο που τους ταιριάζει περισσότερο και να προπονηθούν κατά την διάρκεια του καλοκαιριού. Τέλος, όσον αφορά τον τουριστικό τομέα η κατασκήνωση τα σαββατοκύριακα οργανώνει εκδρομές και επισκέψεις σε μουσεία, στάδια και χώρους κουλτούρας όπου τα παιδιά απολαμβάνουν τα οφέλη του τουρισμού.» Σύμφωνα με τους εργαζόμενους του καμπ κάθε καλοκαίρι ο αριθμός των κατασκηνωτών αυξάνεται και ένα χειμερινό καμπ θα ήταν μια κερδοφόρα επένδυση. «Η κατασκήνωση ISC διαφέρει αρκετά από της υπόλοιπες καθώς δεν διαθέτει δικές της εγκαταστάσεις. Αυτό της δίνει την δυνατότητα μετακίνησης σε οποιαδήποτε πόλη. Η ιδέα που θα πρότεινα εγώ για χειμερινό καμπ είναι η αλλαγή έδρας. Νομίζω ότι η πόλη του Αλικάντε δεν προσφέρεται για χειμερινές δραστηριότητες» τόνισε ένας από τους εργαζόμενους. Στη συνέχεια, για την παρούσα έρευνα παρουσιάζεται η SWOT ανάλυση με τα ευρήματα της δευτερογενούς ανάλυσης, όπου καθορίζονται τα στοιχεία του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος (δυνατότητες, αδυναμίες -ευκαιρίες και απειλές) της εταιρείας ISC SPAIN.

Πίνακας 1. S.W.O.T. ανάλυση

Ισχυρά Σημεία (Strengths)	Αδύναμα Σημεία (Weaknesses)
<ul style="list-style-type: none"> • γεωγραφική τοποθεσία. • ποικιλία αθλητικών δραστηριοτήτων • μαθήματα Ισπανικών για τα όλα τα παιδιά που δεν είναι ισπανόφωνα. • Διεθνής κατασκήνωση (Άφιξη παιδιών διαφορετικών εθνικοτήτων) • ενοικιαζόμενες εγκαταστάσεις(μηδενικά έξοδα συντήρησης σε αθλητικές εγκαταστάσεις και διαμονής) • καλή φήμη • καλό μάρκετινγκ • Καλή διαφήμιση 	<ul style="list-style-type: none"> • χαμηλή αναγνωρισιμότητας περιοχής • πολύ υψηλά λειτουργικά έξοδα • μεγάλης κλίμακας ασφαλιστήριο συμβόλαιο • εποχικό προσωπικό. • επανάληψη των ίδιων δραστηριοτήτων τουριστικών αλλά και αθλητικών
Ευκαιρίες (Opportunities)	Απειλές (Threats)

- συνεργασία με ιδιωτικά και δημόσια σχολεία
- οικονομική ύφεση
- συνεργασία με φορείς τουρισμού για την ανανέωση των δραστηριοτήτων.
- πανδημία COVID-19
- δημιουργία χειμερινού camp

Συζήτηση-Συμπεράσματα

Σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, κάθε επιχείρηση για να επιβιώσει πρέπει να ακολουθεί τις επιταγές της εποχής. Με βάση αυτή τη σκέψη, κάποιες από τις πλέον σημαντικές στρατηγικές ανάπτυξης που προτείνεται ακολουθήσει η κατασκήνωση ISC SPAIN παρουσιάζονται παρακάτω. Παράλληλα μέσα από την έρευνα δημιουργούνται προοπτικές για εξέλιξη της ίδιας κατασκήνωσης, αλλά και παρόμοιων επιχειρήσεων που απασχολούνται στον τομέα της αναψυχής.

● Δημιουργία νέων προγραμμάτων αναψυχής σε διαφορετικές πόλεις της Ισπανία. Αυτή η ενέργεια θα προσελκύσει το ενδιαφέρον περισσότερων παιδιών, αλλά επίσης και κάποιους γονείς που εμπιστεύονται περισσότερο προγράμματα σε πιο δημοφιλείς πόλεις όπως Μαδρίτη, Βαρκελώνη, Σεβίλλη κ.α

● Δημιουργία χειμερινού camp για την διατήρηση της κατασκηνωτικής ομάδας ενεργή καθ' όλη την διάρκεια της χρονιάς είναι η ομόφωνη πρόταση των εργαζομένων. Η επένδυση στην εκπαίδευση και η διατήρηση του ίδιου προσωπικού θα βοηθήσει την κατασκήνωση να εξελιχθεί και να αξιοποιηθεί κατά τη διάρκεια της χρονιάς με ιδέες και προτάσεις των ίδιων των εργαζομένων της οι οποίοι απάντησαν θετικά στην προοπτική ενός χειμερινού κατασκηνωτικού προγράμματος.

● Περισσότερες τουριστικές επισκέψεις σε μουσεία, αθλητικής φύσεως και μη, που κάνουν το πρόγραμμα της κατασκήνωσης πιο ελκυστικό. Έρευνες δείχνουν πως οι τουρίστες στην Ισπανία έλκονται από το γήπεδο ποδοσφαίρου Camp Nou της Μπαρτσελόνα, καθώς και από τα μουσεία El Prado, Reina Sofia στη Μαδρίτη (World Tourism Organization, 2007).

58

Βιβλιογραφία

- Αθανασίου, Λ. (2013). Ο Εκπαιδευτικός Τουρισμός ως Ειδική Μορφή Τουρισμού: Ο Εισερχόμενος Σπουδαστικός Τουρισμός στην Ελλάδα ως Μελέτη Περίπτωσης. Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, Σχολή Επιστημών της Διοίκησης, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών "Σχεδιασμός, Διοίκηση και Πολιτική του Τουρισμού". Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Ιωαννίδου, Ε., 2015. Μάνατζμεντ μάρκετινγκ και αναψυχή κατασκηνώσεων. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/4162>
- Καμπίτσης, Χ. (2004). Η Έρευνα στις Αθλητικές Επιστήμες. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τσιαρτσιάνης.
- Παπαναστασίου, Α. (2020). Έκθεση 2019 για την οικονομία της Ισπανίας και την ανάπτυξη των οικονομικών & εμπορικών σχέσεων Ελλάδας – Ισπανίας. Πρεσβεία Μαδρίτης, Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων Μαδρίτης. Ανακτήθηκε στις 2/2/2021 από: <http://www2.mfa.gr/infofiles/%CE%95%CE%A4%CE%97%CE%A3%CE%99%CE%91%20%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97%20%CE%93%CE%A1%CE%91%CE%A6%CE%95%CE%99%CE%9F%CE%A5%20%CE%9F%CE%95%CE%A5%20%CE%9C%CE%91%CE%94%CE%A1%CE%99%CE%A4%CE%97%CE%A3%202019%20%CE%93%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%97%CE%9D%20%CE%99%CE%A3%CE%A0%CE%91%CE%9D%CE%99%CE%91%20es.pdf>
- Υφαντίδου, Γ. (2009) Τάσεις, προοπτικές και τυπολογία του τουρισμού στην Ελλάδα με έμφαση στον αθλητικό τουρισμό. Διδακτορική διατριβή. Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.
- Gibson, H., & Yiannakis, A. (2002). Tourist roles: Needs and the lifecourse. *Annals of tourism research*, 29(2), 358-383.
- Ricoy M. & Fernández-Rodríguez J.(2016) Prácticas y recursos de ocio en la adolescencia. <https://revistas.um.es/educatio/article/view/263831>.

2^ο Συνέδριο Αθλητικού Τουρισμού, Χορού και Αναψυχής (ΑΤΟΧΑ)

-Χορός & Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις

- Αθλητικός Τουρισμός & Αναψυχή το 2021

12 &13 Φεβρουαρίου 2021

Διαδικτυακά

Επιμέλεια Έκδοσης: Γουλμάρης Δημήτρης, Καθηγητής Σ.Ε.Φ.Α.Α. Δ.Π.Θ.

σε συνεργασία με: Δρ. Μπούνα Ανδρομάχη & Μπρέχα Μαγδαληνή